

KOZAK İK

#mosaic:10

CONTENTS

Editörlerimiz

Dilasus Pala
Yaren Söylemez
Halil Kanyurt
Aslı Akıllı
İlyas Arda Turpan
Numan Ölmez

Sosyal

Harun Çelik İle Röportaj	Aybüke Erdoğan • 4
Küçürek Öykü Nedir?	İlyas Arda Turpan • 6
JustTHINK	Dilasus Pala • 7
Nâmağlup Bir Kumandan: Emir Timur	Turhan Eymen Müftüoğlu • 8
İletişim Sorunlarına Renkli Yaklaşım	Beril Merter • 13
Onfim'in Çizimleri	Eren Berk Karabulut • 14
Bermuda Şeytan Üçgeni	Melek Ceylin Demirel • 17
Ayçiçekleri Tablosu	Aybüke Erdoğan • 18
5 Saniye	Melahat Tuğral • 19
Hazarlar ve Yahudilik	Nazmi Attila Gebeş • 20
Tarih Felsefesi	Melih Kemal Demiralay • 23
Mozaik'ten Astroloji: Persephone	Bengisu Berra Akay • 25
Sinemanın Doğuşu	Melih Kemal Demiralay • 28
Devrim Arabaları	Numan Ölmez • 30

Edebî

Yağmurun Kara Elçileri Ufukta	İlyas Arda Turpan • 36
Mezar Taşı	İlyas Arda Turpan • 37
Defterde Sayfa Kalmadı	İlyas Arda Turpan • 38

#mozaik:10

S O S Y A L

HARUN ÇELİK

ÇOK GEZEN Mİ BİLİR, ÇOK OKUYAN MI?

Öncelikle, sizi bilmeyenler için sorayım. Kendinizi tanıtır mısınız?

- Harun Çelik, seyyahdır, yazardır, belgesel yapımcısıdır ve youtuber'dır.

Kitap tavsiyeleri verdiğiniz bir kanala sahipsiniz, böyle bir kanal açmak nereden aklınıza geldi?

- Paylaşmayı seviyorum. Okuduğum kitapları ülkemlin insanları ile paylaşmak istedim ve bunun için youtube kanalımı açtım.

Ne kadar zamandır yazıyorsunuz?

- Dergi ve gazetelere yazmaya başladığımda 16 yaşımdaydım. Kitap yazmaya ise 23 yıl önce başladım.

Ne kadar zamandır okuyorsunuz?

- 50 yaşımdayım ve 43 yıldır hiç mola vermeden okuyorum.

En sevdiğiniz kitabınız?

- Bizim Dimitri

Ne kadar zamandır geziyorsunuz?

- 30 yıldır geziyorum.

Kaç ülke gezdiniz şimdiye kadar?

- 162 ülke gördüm.

En sevdiğiniz ülke, neden?

- En sevdiğim değil de en beğendiğim ülke İtalya, muhteşem güzel şehirlerle sahip.

En sevmediğiniz ülke, neden?

- İsrail en sevmediğim ülke, dışardan gelen herkese potansiyel suçlu gözüyle bakılıyor.

Hem gezen hem de okuyan olarak bunu sormasam olmaz, çok okuyan mı bilir çok gezen mi bilir?

- Buna cevabım hiç değişmez: Çok gezerken çok okuyan, çok okurken çok gezen bilir.

Başucu kitabınız?

- Yaşar Kemal, İnce Memed.

Çok keyifli videolarınız var, normal hayatta da böyle misiniz?

- Hayatı coşku ile yaşamayı seviyorum. Yaptığım her şeyi büyük bir heyecan ve sevgi ile yapmayı seviyorum. Sevmediğim hiçbir şeyi yapmam, yapamam. Videolarımdaki coşkum hayatımdaki coşkunun yansıması.

Seyahat ve kitap okumak dışında yaptığınız aktiviteler nelerdir?

- Belgesel yapmak ve kitap yazmak. Aynı zamanda bir yayınevinin de sahibiyim.

Hayatı seyretmek değil yaşamak istiyorum!

Seyahat ve kitap okumak dışında yaptığınız aktiviteler nelerdir?

- Belgesel yapmak ve kitap yazmak. Aynı zamanda bir yayınevinin de sahibiyim.

Okuma alışkanlığını nasıl kazanabiliriz?

- Okumanın hayatınıza katacaklarını fark ettiğiniz anda okuma isteğiniz de artacaktır. Jack London'ın da dediği gibi "Hayat kitap okuyan insanlar ile güzel, kendinize kitap okuyan dostlar bulun."

Bu kadar çok okumanızın günlük hayatta size en büyük yararı nedir?

- Duygu ve düşüncelerimi en güzel şekilde anlatabildiğimi düşünüyorum. Açık yüreklilik ile söylemeliyim ki etrafımdaki insanlar, kitapları ile yaşayan bir insan olduğumu biliyorlar ve buna saygı gösteriyorlar.

Sizce sınav senesinde okunması gereken kitaplar nelerdir, nasıl seçmeliyiz?

- Paragraf sorularını daha kolay çözebilmek için günde 15/20 dakika kitap okumak çok faydalı olur diye düşünüyorum. Cumhuriyetin ilk yıllarına ait romanları tavsiye ediyorum.

kütüphane oluşturmak isteyenler hangi kitaplardan başlamalı?

- Kütüphane oluşturmak isteyenler kendi sevdikleri ve kendilerini buldukları kitaplardan başlamalıdır.

Kütüphanenizde ne kadar kitap vardır, kaç senelik bir kütüphanedir sizinki?

- Kütüphanemde 7 bin kitabım var ve kütüphanem 40 senenin birikimini yansıtıyor.

Kitap boş zamanda okunur mu yoksa kitap okumak zaten yapılması gerekir eylem midir?

- Kitap boş zamanları dolduracak bir dolgu malzemesi değildir. Ben kitap okumadığım zamanlar diğer işlerimi yapıyorum.

Bazı kitaplar bizlere şehri sevdirebilir ya, öyle bir kitap var mı sizin için?

- Hasan İzzettin Dinamo'nun "Savaş ve Açlar" isimli kitabını okurken, Samsun şehrinin sokaklarında daha hüzünlü ama şehre daha sıcak hisler besleyerek yürüyorum.

Her yazara şans vermemiz gerekir mi?

- Her yazarın bir şansa hakkı vardır.

Sizce kesin okunması gereken 3 kitap?

- Yaşar Kemal-İnce Memed, Hasan İzzettin Dinamo-Savaş ve Açlar, Dostoyevski-Suç ve Ceza.

Sizce kitaptan uyarılan en iyi film?

- Kitap uyarlamalarının hayal dünyasını köreltiğini düşünüyorum ve kitap uyarlamalarını genelde başarılı bulmuyorum.

Sizi hayatta motive eden cümleleriniz?

- Hayatı seyretmek değil yaşamak istiyorum!

Bizimle röportaj yaptığı için Harun Çelike teşekkür ederiz. Boş bir zamanınızda Harun Çelik kanalını ziyaret etmeyi unutmayın.

KÜÇÜREK ÖYKÜ NEDİR

Edebiyat çok geniş bir alanı (hayatı, geçmiş, geleceği, insanı vb.) işleyen bir sanat dalı. Anlatmak istediğimiz şeyi tuğla şeklinde romanlar ile de anlatabiliriz, 10 sayfalık öyküler ile de. Örneğin dünyanın en uzun kitabı -nehir roman şeklinde Marcel Proust'un Kayıp Zamanın İzinde serisi- yaklaşık 1.250.000 kelimeden oluşur. En kısası ise bir rivayete göre Ernest Hemingway tarafından arkadaşları ile girdiği bir iddiada yazılmıştır. "Satılık: Bebek patikleri, hiç giyilmemiş."

Küçürek öykü 150-200 kelimeyi geçmeyen öyküleri tanımlamak için kullanılabilir. Ancak en önemli ölçüt hikâyenin biçimi, karakter gelişimi, zamandır. Küçürek öyküde israfı (!) önlemek için karakterler tanıtılmaz veya herhangi bir karakter gelişimi olmaz. Zaman ise cam kafese konmuş kelebekler gibi donmuş bir anı anlatıyorsa ve farklı zaman dilimleri (genellikle) yoksa küçürek öyküye uyar. Küçürek öykü tek bir çılgılık gibi keskin ve okuyucuyu göz önünde olan fakat fark edilmeyen gerçekler ile çarpmalıdır. Mesela "Satılık" kelimesinde ilanların olduğu ve "patikler" olduğuna göre bunların icadından sonra olduğunu bilsek bile herhangi bir zamana sıkıştırıyoruz. Bebeklerini kaybeden çiftin yoksul olduklarını anlıyoruz çorapları satmak istemelerinden. Ancak bebeğin kaybı hakkında bir bilgi yok. Belki bir doktor ihmali belki yoksulluktan ebe bulamamak belki de sadece bir fiziksel hasar...

İki yabancı birlikte ama yalnız (Teoman, Şebnem Ferah-İki Yabancı)

Yukarıdaki şarkı sözünde iki insanın birlikteliğini görüyoruz. Lakin aşk ilişkisi olmak zorunda değil. Annenin ölmesi sonucunda baba-oğulun yaşamlarını sürdürme çabaları olabilir, hayatta hiçbir akrabası kalmayan abla-kardeş dramı olabilir. Bu boş kısımları biz kendimiz tamamlıyoruz.

"Bana kalırsa filim biraz karıştı." dedi genç adam. "Bazı yerlerini anlamadım." "Canım" dedi kız, "Sonunda çocuk ölüyor işte." "Aptal!" dedi delikanlı "O kadarını biz de anladık." (Oğuz Atay-Tehlikeli Oyunlar)

Her ne kadar bu alıntı bir küçürek öykü olarak yazılmamış, bir romanın akışına dahil bir yer olsa da ben bu kısmı küçürek öykü olarak alıyorum. Bu öyküde yazar hem önceki kitabına hem de sonraki kitaplarına göz kırparak aslında önemli olanın ne olduğu değil nasıl olduğunu vurgulamak istemiş.

"Kaç kardeşlik bilmiyorum. En küçükleri bendim ve saymayı bilmiyordum. Öğrendiğimde ise hepimiz dağılmıştık." (Ferit Edgü) Bir ailenin yıkılışı daha. Gördüğünüz gibi karakter gelişimi yok. Özel bir kişilik yok. Geniş bir aile belli ki. Belki ekmek parası kazanma telaşından belki de ölümden dolayı dağılmış.

Sonuç olarak okuma eylemini bir boks maçı olarak ele alırsak romanlar sayıyla kazanır fakat hikâye nakavt etmek zorundadır. Romanlar sizi uzun bir yolculuğa çıkarır ve bir kısmı kötü olsa bile diğer kısımları ile kendini kurtarabilir. Hikâyede ise ayrıntıların azlığı sebebiyle kahraman ile özdeşleşmek zorlaşır. Ancak neredeyse hiç ayrıntı barındırmayan küçürek öyküleri yazması zor okuması kolaydır. Küçürek öykü tüm insanlığın anlayabildiği insanlığın ortak köklerine ışık tutarak hayatta var olan ama fark edemediğimiz gerçeklerle nakavt eder.

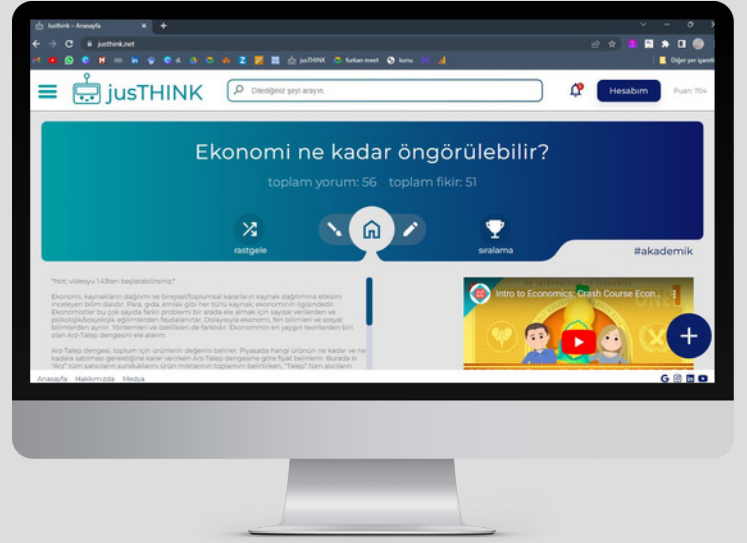
İlyas Arda Turpan

Nedir?

JusTHINK 12 Kasım'dan beri kullanımda olan bir fikir paylaşma platformudur. İnovatif fikirlerin öncelendiği bu platformda justTHINK ekibi tarafından seçilen günün konusu hakkındaki fikirlerini belirtebilirsiniz. JusTHINK sayesinde seçilen günün konusu hakkında editörlerimiz tarafından hazırlanan bilgi metninden/videosundan faydalanabilir, diğer insanların bu konu hakkındaki fikirlerini görebilir ve fikirleri beğenip yorum atabilirsiniz. Her fikre saygı duyulan justTHINK ortamında aldığınız beğeniler sayesinde puan kazanabilir, bu puanlarla liderlik tablosunda diğer kullanıcılar ile yarışabilir ve uygulama arayüzünü kişiselleştirebilirsiniz.

Mobil uygulamamız yolda, güncellemeleri öğrenmek için instagram hesabımız olan @justthinkofficial'ı takip edebilirsiniz .

Websiteye ulaşmak için internete justthink yazabilir veya alttaki linki kullanabilirsiniz.

 justthink.net

Biz Kimiz?

JusTHINK ekibimiz öğrenmeye istekli ve yenilikçi 6 üniversite 4 lise öğrencisinden oluşmaktadır. İstanbul ve İzmir merkezli olarak çalışmalarımızı Ağustos 2022'den beri sürdürmekteyiz. 12 Kasım'dan itibaren de sizlere beta sürümünü hizmet vermekteyiz.

Bize ulaş

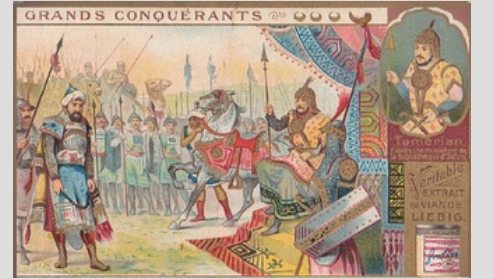
Her türlü geri dönütünü iletisim@justthink.net adresine mail atabilirsiniz.

NÂMAĞLUP BİR KUMANDAN: EMİR TİMUR

Büyük Türk Hükümdarı Emir Timur'un var olan en büyük cihangirlerden biri olduğu kabul edilir. Yenilmez kumandan Timur, Moğolistan'dan Balkanlar'a; Rusya'dan Mısır'a uzanan geniş bir bölgede uzun yıllar boyunca hüküm sürdü. 14.yüzyıl İslam dünyasının en güçlü hükümdarı olarak, hem korkulan hem de saygı duyulan birisiydi.

Ancak Batı'daki üzü, Christopher Marlowe'un 1587 yılında kaleme aldığı ve onu insan hayatına bir karıncanıniki kadar değer önem vermeyen vahşi bir hükümdar olarak betimlediği Timurlenk ve benzeri eserlere dayanıyor. Peki, Timur sadece dehşet saçan bir komutan mıydı, yoksa devasa bir imparatorluğun lideri olarak bundan çok daha fazlası mı?

Emir Timur'un doğumundan yaklaşık bir buçuk asır önce kudretli Cengiz Han, Asya'nın tek hükümdarıydı. Onun ölümünden sonra geriye kalan devasa İmparatorluk, soyundan gelenler arasında dörde bölündü. Cengiz'in ikinci büyük oğlu olan Çağatay stepler, çöller ve dağlardan oluşan ve imparatorluğun en güzel yerlerine sahip olan bölgeye hâkim oldu. Ancak çok zaman geçmeden Çağatay Hanlığı ikiye bölündü. Doğudaki güçlü bölge Moğolistan Hanlığı(Doğu Çağatay Hanlığı), batıdaki şanssız bölge ise Mâverâünnehir(Nehrin Ötesi) olarak biliniyordu.

Gelecekte bir dünya imparatorluğunun kurucusu; ilim, fen, sanat ve İslamiyet'in hamisi olacak Emir Timur 8 Nisan 1336 Pazar günü Maverâünnehir bölgesinde Şehrisebz şehri yakınlarında doğdu. Timur, Taragay ailesinin dördüncü erkek çocuğu olarak dünyaya gelmişti. Babası, Semerkant'ın güneyini yurt edinmiş Barlas kabilesinin önde gelenlerinden Emir Muhammed Taragaydı. Timur, küçüklüğünden itibaren annesinin ve babasının gözetiminde hocaları aracılığı ile iyi bir eğitim aldı. Ayrıca dersten arta kalan zamanlarında arkadaşlarıyla kılıç kullanmak, ok atmak ve atıyla sürat koşuları yapmak suretiyle bu yeteneklerini geliştirdi.

Timur'un Tarih Sahnesine Çıkması

Maveraünnehir hükümdarı Kazagan Han'ın 1358 yılında ölmesiyle, Timur kaçırılmayacak bir fırsat gördü. Maveraünnehir'in düşmanı olan Moğolistan Hanı ile ittifak kurarak boştaki tahtı ele geçirdi. Her ne kadar Moğolistan Hanı'nın oğlu İlyas Hoca hükümdar ilan edildiyse de tahtın arkasındaki asıl güç Timur'daydı. Sonrasında ise Moğolistan Hanı ülkesine geri döndüğünde Maveraünnehir'de İlyas Hoca idaresinde, ülkedeki kaos bitmediği gibi gittikçe daha da arttı. Moğol askerleri itaat etmiyor, halka zulümlerini gittikçe arttırıyor, her fırsatta halkın mallarını yağmıyorlardı. Emir Timur'un da bu durum dolayısıyla yaptığı şikayetlere İlyas Hoca kulak asmiyordu. Bu duruma daha fazla katlanamayan Timur, 1364 yılında bir kez daha harekete geçti ve kayın biraderi Emir Hüseyin ile ittifak kurdu. Bu ikili 1366 yılına kadar Maveraünnehir'in tamamına hâkim oldu. Ancak bu beraberlik uzun sürmedi ve Emir Timur ile Emir Hüseyin arasında bir savaş başladı. Savaşın sonucu ise Belh Kuşatması'nda (1370) Emir Hüseyin'in hayatını kaybetmesi ile sonuçlandı ve Timur kendini tartışmasız tek hükümdar ilan etti.

Sonrasında ise Timur politik bir karar aldı ve Emir Hüseyin'in dul eşi Saray Mülk Hatun ile evlendi. Saray Mülk Hatun, baba tarafından Cengiz Han'ın torunuydu. Bu evlilik, Saray Mülk Hatun'un han soyundan olması dolayısıyla Timur'a han damadı anlamına gelen Küregen unvanını taşımaya hak kazandırmıştır. Timur, büyük Moğol hükümdarıyla olan bu bağı kullanarak, insanların nezdinde daha fazla kabul gören bir lider olabileceğini düşünmüştü.

Gerçi insanların Timur'un liderliğini kabul etmek dışında pek seçenekleri de yoktu. Çok geçmeden, düşmanlarına "gücün" kimde olduğunu çok sert bir biçimde gösterdi. Hükümdarlığının ilk on yılını bölgedeki komşularına üstünlük kurmak için harcadı ve kendisine tamamiyle teslim olmalarını istedi. İlk olarak eski Çağatay toprakları olan Harezm'den başladı ve kısa sürede ele geçirdi. Harezm meselesi hallolduktan sonra ise İran'ın parçalanmış durumunu düzeltmek için Horasan'a yöneldi. İranda o zamanlar Kertliler, Serbedarlılar, Toga Timurlular, Muzafferiler ve Celayirliler hüküm sürüyordu ve bunlar arasında sürekli çekişmeler yaşanıyor. Timur, önce Kertlerin başkenti Herat'ı ele geçirerek Kert ülkesini hakimiyetine aldı. Daha sonra Batı Horasan'a hâkim olan Serbedarlılar'a son verdi. 1381'de ise Toga Timurlular'ın üzerine yürüdü ve Astarabad'a kadar ilerledi.

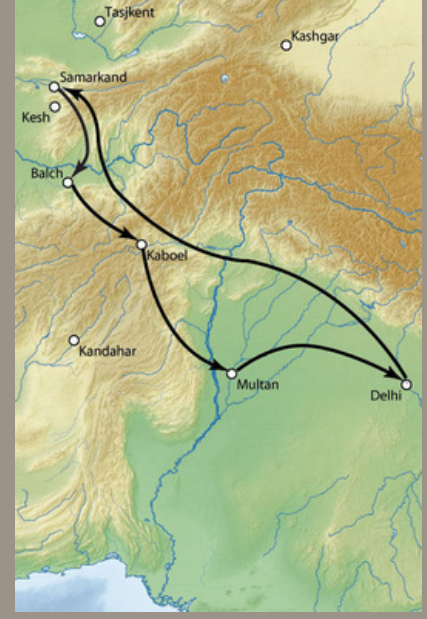
3 Yıllık Sefer

1383 yılına gelindiğinde İran kendini Timur'un hedefinde buldu. Bir zamanların güçlü imparatorluğu iç çekişmeler ve bölünmelerle zayıflamıştı. Horasan'a yaptığı seferler sırasında İran'ın vaziyetini daha yakından gören Timur, 1386'da buraya yürüdü. "Üç Yıllık Sefer" olarak anılan bu hareket sırasında Mazenderan, Luristan ve Gürcistan üzerinden Azerbaycan'a giderek Karabağ'a ulaştı. Kuzey İran ve Azerbaycan'ı topraklarına kattı. Bu sefer boyunca esir aldığı sanatçı ve zanaatkarları Semerkant'a götürdü. Nitekim Timur bu şehri İslam dünyasının kültürel ve ticari kalbi yapmak istiyordu.

Timur'un Kuzey İran ve Azerbaycan'ı ele geçirmesi, vaktiyle Cuci ulusu ile İlhanlılar arasında olduğu gibi bölgede çatışmaların yeniden başlamasına yol açtı. Timur'un desteğiyle Altın Orda'da hâkimiyeti ele geçiren Toktamış Han ona karşı gelmeye başladı. Her ikisinin de zengin bir bölge olan Azerbaycan'ı kendi istekleriyle terk etmeyeceği açıktı. 22 Şubat 1391'de harekete geçen Timur çok büyük bir mesafeyi kat etmiş nihayet Toktamış'ın ordusu ile 20 Haziran 1391'de Kunduzca mevkiinde karşılaşmayı başarmıştı. Çok çetin geçen savaşın sonunda Toktamış'ın ordusu bozulmuş, yenilen Toktamış kaçmayı başarmıştı. Lakin Timur, aldığı galibiyete rağmen Altın Orda'nın içlerine gitmemiş ve İran'da düzeni sağlamak için tekrar geri dönmüştü.

5 Yıllık Sefer

Toktamış'a karşı sefer sırasında İran'daki bazı yerli hakimlerin yokluğundan istifade ederek Timur'a yüz çevirmeleri üzerine Timur, emirlerini bölgeye göndererek asker toplamalarını istedi kendisi de 1392 yılının Haziran ayında hareket ederek Buhara'ya geldi. Buradan Ceyhun ırmağını geçerek Mazenderan'a gelen Timur, burasının kendisine itaatten ayrılan hakimlerini baş eğmek zorunda bıraktı. Buradan Güney İran'a Fars bölgesine gelen Timur, Muzafferiler üzerine yürüdü. Muzafferî Hükümdarı Şah Mansur'un Timur'un hakimiyetini tanımıyarak Şiraz'a kapanması üzerine 1393 yılının Mart ayında onun üzerine yüründü. Şah Mansur büyük bir yenilgiye uğrayıp kaçarken yakalanıp tüm hanedan üyeleriyle birlikte öldürüldü. Böylece İran'da Timurlu hakimiyetine girmeyen sadece Celayirliler kalmış oldu.

Timur önce Gürcistan'da fetihlerde bulundu. 1394 yılı güzünde Azerbaycan'da iken Altın Orda kuvvetlerinin Dağıstan'ı geçtiği haberini aldı.

Bağdat'ı ele geçirdikten sonra kuzeye doğru hareket ederek Tikrit'e ulaşan Timur Erzincan emiri, Karamanoğlu, Dulkadiroğlu, Karakoyunlu ve Akkoyunlu beyleriyle Kadı Burhâneddin'e haber gönderip itaat etmelerini istedi, Memlük sultanına da bir elçilik heyeti yolladı. Ancak gelecek cevapları beklemeden kuzeye yöneldi, Musul, Mardin ve Diyarbekir'i aldı. Bu sırada Memlükler'e gönderdiği elçilerin öldürüldüğü haberini alınca Memlüklerin üzerine yürüme kararı aldı. Bu durumda tehlikeyi fark eden Kadı Burhâneddin, Timur'a karşı bir cephe kurmaya karar verdi. Yıldırım Bayezid, Memlük Sultanı Berkuk, Altın Orda Hanı Toktamış ve Kadı Burhâneddin arasında bir ittifak kuruldu. Timur bu ittifakı dağıtmak amacıyla Sivas'a doğru ilerledi ve Erzurum'a ulaştı, ancak Altın Orda hükümdarı Toktamış'ın hareketini duyunca yönünü Altın Orda'ya doğru çevirdi. Timur'un amacı kuzeyde Toktamış ile güneyde Memlük Sultanlığı arasındaki bağı kesmekti. Zira 1394-1395 yıllarında Toktamış bütün gayretini Memlükler ile ittifakını güçlendirmeye sarf etmiş, Timur'un kendileri için aynı derecede tehlikeli olduğunu belirterek yardım istemişti.

Bunun üzerine Toktamış Han'a karşı yürüdü ve 1395 yılında Terek ırmağı kıyısında yapılan savaşı kazandıysa da Toktamış'ı ele geçiremedi. Toktamış'ın kuvvet toplayarak yeniden mücadeleye girişmesinden çekindiği için öncelikle Toktamış'la iş birliği yapmış olan kabileleri cezalandırdı, onları Balkanlar'a doğru sürdü ve kuzeye yöneldi. Moskova yakınlarına ulaşarak etrafı yağmaladı ve dönüş yolunda zengin şehirler olan Azak, Hacıtarhan ve Berke Sarayı'nı yağmalayıp yaktı. Timur'un amacı bu seferle Altın Orda'ya kesin bir darbe indirmektir ve netice olarak Altın Orda Hanlığı parçalara ayrıldı. Bu seferinden sonra Timur 1396 yılı güzünde Azerbaycan ve İran üzerinden Semerkant'a döndü. Başşehrini dünyanın en büyük şehri haline getirme düşüncesiyle fethedilen ülkelerden getirdiği mimar ve ustalara Semerkant'ın imarını emretti.

Sonrasında ise Timur yönünü Hindistan'a çevirdi ve 1398 yılında Hindistan'ı fethetmek için yola çıkan Timur'un amacı İslam'ı yaymaktı. Bir süre boyunca Delhi Sultanlığı'nın Müslüman liderlerini izleyen Timur, onların Hindu halka fazla tolerans gösterip Müslüman halkın ezilmesine neden olduklarına kanaat getirmişti. Sorunu kendi yoluyla çözecekti. Eylül 1398'de Timur ve 90.000 kişilik ordusu İndus nehrini aştı ve hızla Sultan'ı yenilgiye uğratarak, Delhi'yi yerle bir etti. Bol ganimet ve fillerle Nisan 1399'da Semerkant'a döndü. Bu süreçte Timur'un Anadolu'dan çekilip Toktamış Han'ı yendikten sonra Hindistan'a yönelmesi kendisine karşı oluşturulan dörtlü ittifakın çözülmesine yol açtı.

1393 yılı Ağustos ayında Timur'un Bağdat'ı ele geçirip Celayirlileri yıkması karşısında Osmanlı, Memlük, Altın Orda ve Kadı Burhâneddin devletlerinde tedbirler alınırken Anadolu beyliklerinde sevinç havası esmeye başlamıştı.

7 YILLIK SEFER

Hindistan seferinin ardından bir süre Semerkant'ta kalan Timur, 1399 yılının Eylül ayında yedi yıllık sefer diye adlandırılan batıya doğru son seferine çıktı. Timur ile Yıldırım Bayezid arasında gidip gelen elçiler herhangi bir anlaşma zemini oluşturamadı. Yıldırım Bayezid'in Timur'a bağlı olan Erzincan'a yürümesi Timur'a Anadolu üzerine tasarladığı seferi için meşrû bir sebep hazırladı. Fakat Timur, Sivas'ı zaptettikten sonra önce güneye Memlûkler'e yöneldi. Suriye'de Halep, Hama, Humus ve Şam gibi şehirleri aldı. Memlûk Devletine ağır bir darbe indirdi, ardından tekrar Azerbaycan'a döndü. Bu sırada Yıldırım Bayezid'e gönderdiği mektubunda kendi başarılarını sayıp döktü ve onun da kendisine tabii olmasını istedi. Buna karşılık Bayezid de kendi özelliklerini sayarak savaş için hazır olduğunu bildirdi. Timur bu cevaba karşı aralarında dostluk sağlanması gerektiğini, bu dostluğun kâfirlere karşı İslâm'ın gücünü arttıracaklarını yazdı; Bayezid'in oğullarından birini rehin olarak göndermesini ve kendisinin yolladığı hil'ati giymesini istedi. Bu açıkça Bayezid'in kendisine tâbi olmayı kabul etmesi anlamına geliyordu. Ayrıca Anadolu beylerinden alınan yerleri eski sahiplerine geri vermesini istedi. Bayezid bütün teklifleri reddetti. Timur böylece Bayezid'i suçlayıp savaşın sorumluluğunu ona yükleme siyaseti izliyordu.

1402 yılının Mayıs ayında hareket eden Timur; Kemah, Sivas, Kayseri, Kırşehir üzerinden gelip Ankara'yı kuşattı. Bu sırada Yıldırım Bayezid de Ankara'ya yaklaşmış bulunuyordu. Vuruşma, Çubuk çayından itibaren batıya doğru uzanan Kızılcaaköy deresinde cereyan etti. Sonunda Yıldırım Bayezid, 20 Temmuz 1402 günü hazin bir sonla yüzleşmek üzere Timur'la karşı karşıya geldi. Savaş taktikleri konusunda usta olan Timur, Ankara Savaşı'nda Osmanlı ordusunu mağlûp etti. Yeni ele geçirilmiş Anadolu beyliklerinin askerleri Timur'un yanındaki beylerinin tarafına geçmişti. Devlet ileri gelenlerinden her biri bir şehzadeyi yanına alarak kaçmış ve yalnız kalan Sultan Bayezid esir düşmüştü. Bu durum Osmanlı Devleti'nde büyük bir krize yol açtı ve Fetret Devri'ni başlattı. Yıldırım Bayezid esir alındığında Timur tarafından iyi karşılandı ve ağırlandı. Timur savaş sırasında taraf değiştirip kendi safına geçmiş olan Anadolu beylerine topraklarını iade etti, böylece Anadolu'da siyasi birlik yeniden bozuldu. Bir süre Anadolu'da kalıp Anadolu'yu yağmalayan Timur, Yıldırım Bayezid'in vefatından 1 ay sonra en sevdiği torunu da vefat edince Anadolu'nun terk edilmesi emrini verdi.

İlginç bir şekilde Ankara Savaşı sırasında bazı Avrupa Kralları Timur'u desteklediler. Macar kapılarına dayanan Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Timur'un onlara yardımcı olduğunu düşündüler. Ankara'daki zaferin ardından, İngiliz Kralı IV. Henry ve Fransa Kralı VI. Charles; Timur'a tebrik mesajları gönderdi. İspanya'nın Kastilya Krallığı daha da ileri gitti ve Semerkant'a, Ruy Gonzalez de Clavijo liderliğinde bir elçi grubu gönderdi. Clavjo, Timur'un sarayında tanık olduğu ihtişamı, güzellikleri ve hikayeleri döndüğünde tüm detayları ile anlatacaktı. 1404 yılında Semerkant'a ulaşan elçi, Timur'a ait olan ve Türk kültürünü İslam kültürüyle harmanlayan 15 sarayı ziyaret etmiş ve büyülenmişti. Onur konuğu muamelesi gören İspanyol elçiler için her gece özel ziyafetler veriliyordu ve bu davetler, Türk-Moğol geleneklerine uygun olarak yapılıyordu. Clavjo ve ekibinin Kasım 1404'te Madrid'e doğru dönüş yoluna çıkmasının ardından, Timur son seferi için hazırlanmaya başladı.

Görsel 5
Bayezid'i esir alan Timur.

ÇİN SEFERİ

Semerkant ile Çin'in Ming hanedanlığı arasında uzun zamandır süren bir ticaret ilişkisi vardı. Fakat Timur bağımlı bir devlet gibi görülmekten nefret ediyordu. Buna mukabil 1395 yılında Çin'den gönderilen bir mesajda Ming imparatorundan "yeryüzü aleminin imparatoru" olarak bahsedilmesi ve Timur'un daha aşağı görülmesi üzerine mesajı ulaştıran Çin elçileri hapsedildi. Çin yönetimi, elçilere ne olduğunu öğrenmek için ikinci ekip daha yollasa da bu elçiler de hemen hapsedilerek zindana atıldı.

Timur, Aralık 1404'te Otrar'a doğru hareket etti. Sir Derya'yı buzlar üzerinden geçerek 1405 Ocak ayında Otrar'a vardı. Çin'i İslamlaştırmak amacıyla fetih hareketlerine başlayacağını bildirdiği ve bu maksatla Otrar'da 200.000 kişilik muazzam bir ordu topladığı sıralarda Şubat ayında aniden hastalandı. Rahatsızlığı artınca torunu Pir Muhammed'i kendisine veliyaht tayin etti ve 18 Şubat 1405'te 69 yaşında iken hayata veda etti. Timur'un ölümünün ardından ordusu geri dönmeye karar verdi. Dünyaya korku salan bu büyük cihangir, kokulu yağlarla mumyalanarak, fildişi bir tabut içinde değerli şehri Semerkant'taki Gur-i Emir Türbesi'ne getirildi.

Timurlu Rönesans'ı

Timurlu Rönesans'ı denebilecek edebiyat, güzel sanatlar ve bilime hız kazandıran faaliyetler onunla başlamış ve ölümünden sonra oğulları tarafından devam ettirilmiştir. Timur'un kendisi bahçe düzenlemelerine çok önem vermiş ve yaptığı seferlerde elde etmiş olduğu bol ganimetler ile hükümet merkezi olan Semerkant'ı ve Türkistan'ı imar etmiştir. Timurlu Rönesans'ı ile başlayan Türk-İslam imar faaliyetleri, o güne kadar yapılmış olan tüm yapılardan daha ihtişamlıydı. Genel görüş olarak Timurluların İran mimarisinden etkilendikleri düşünülse bile, o kültürden ayrılan birçok özellik mevcuttu. Bunların en önemlisi özenle seçilmiş çini süslemeleri ve envai çeşit renklendirme mozaikleriydi. Ayrıca Timur, Semerkant'a kurduğu medreseler ve dört bir yandan getirdiği bilim adamlarıyla şehri bilim açısından zirveye taşıdı. Timurlu medeniyetinde yetişen bilim adamları, Fatih devrinde Osmanlı'ya kazandırılmıştır.

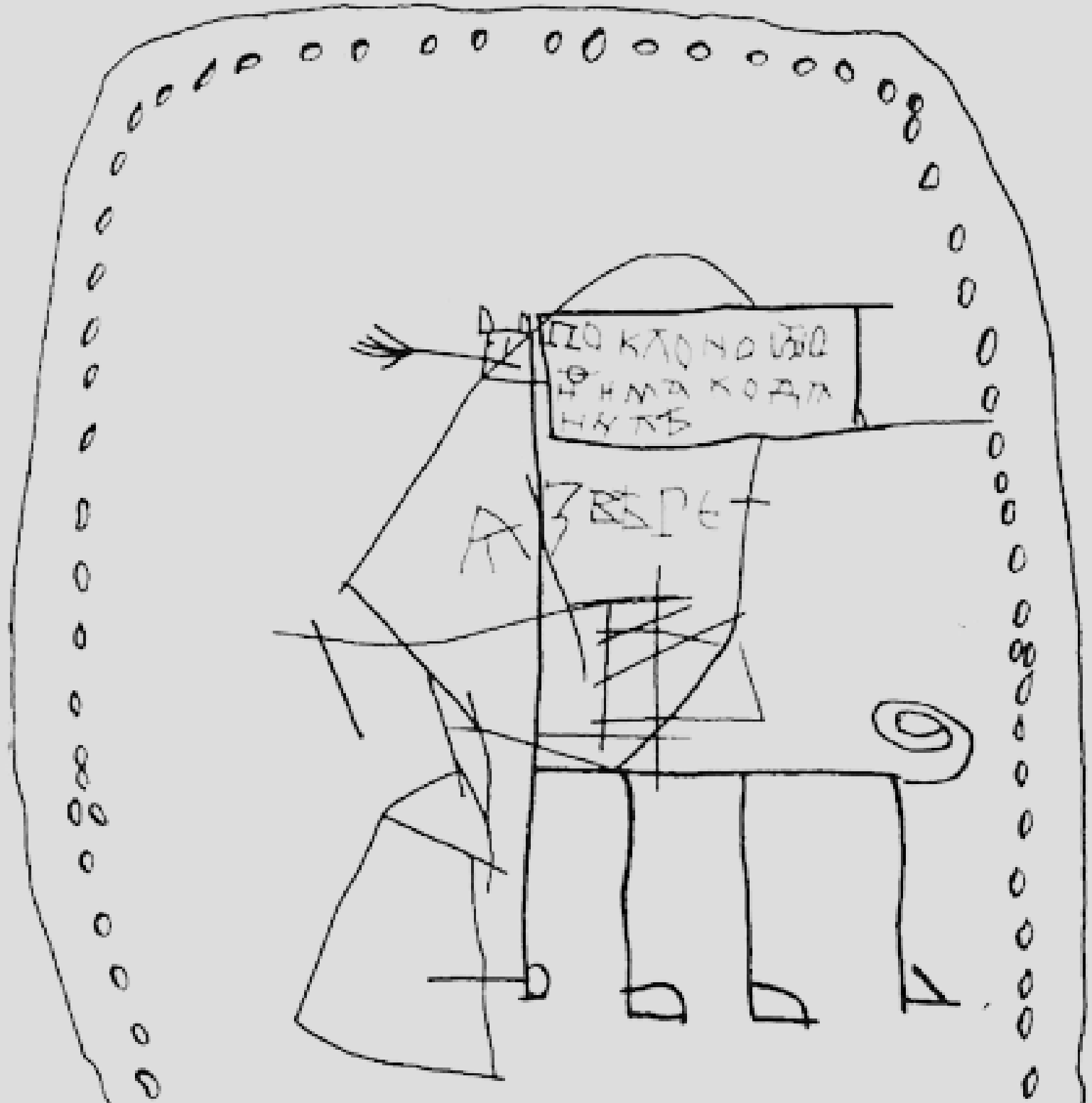

İLETİŞİM SORUNLARINA RENKLİ YAKLAŞIM

İnsanlar birbirileri ile iletişim kurmaya çalışırlar. Bunu yazı veya konuşma diliyle yaparlar. Yazı yoluyla yaptığımız konuşmalar, tarih ilerledikçe teknolojiye bağlı olarak telefonun icat edilmesi ile dijitalleşti. Herkesin bildiği gibi en yaygın olarak “WhatsApp” adındaki uygulama ile gerçekleştiriliyor. Bu uygulama üzerinden numarası bizde kayıtlı olan herkes ile istediğimiz saatte konuşabiliyoruz. Onlar ne zaman çevrimiçi ne zaman değil görebiliyoruz.

İletişim kurarken, bazen sorunlar oluşabilir. Bu normal hayatta karşılıklı bir kavga olabilir. Veya WhatsApp üzerinden de olabilir. Ben WhatsApp üzerinden olana değineceğim. WhatsApp üzerinden konuşurken bazen birbirimizi anlayamıyoruz. Mesela bir insan bir şey sorarken sinirli bir şekilde “neden?” diyebilir, merak anlamında da “neden?” diyebilir. Ya da bazen şakalaşmak anlamında “salak” gibi argolar kullanılabilir. Ama karşı taraf bunun ne anlama geldiğini yazı üzerinde anlamayabilir. Bu kavgaya sebep olabilir.

Random atmak bu duruma bir çözüm yolu olabilir. Ancak her zaman çözüm yolu olamaz. Benim başka bir çözümüm var: renkli yazılar. Konuşma anında yazdığımız bir kelimeye basılı tuttuğumuzda üstünde renkler belirir. Bu renkler duyguları ifade etmeye yarar. Örneğin: kahverengi = şakalaşmak, kırmızı = sinirlenmek, pembe=mutluluk vb. Böylelikle duygu değişimimize göre istersek bu renkleri kullanabiliriz. Ve yazı dilindeki anlaşmazlıkları en aza indirebiliriz.

Tarihe Farklı Bir Bakış Açısı:

Onfim'in Çizimleri

Tarihe Farklı Bir Bakış Açısı:

Onfim'in Çizimleri

Okulda tarih öğrenirken veya internette tarih üzerine araştırma yaparken genellikle savaşlar, antlaşmalar, teknolojik gelişmeler ve devrimsel sosyokültürel olaylar üzerinde duruyoruz. Sanki o zamanın insanları her gün bir devrim yapıyormuşçasına... Elbette bu yaklaşım yanlış, o dönemlerin insanları bizden farksızdı.

Hayatta zorluklarla karşılaşır, canları sıkılır, âşık olur ve ekmeğini çıkarmak için çalışlardı. Fakat biz tarihin bu yönlerini değil de sahne ışığının altında kalan yönlerini inceliyoruz. Bu da eski dönemlerin insanlarını insanlıktan çıkarıp bizlerin onlarla empati kurmasına engel oluyor. Bu sebeple bu yazıda tarihin gölgede kalan bir kısmına ışık tutacağım. 1200'lü yılların başlarında 6-7 yaşlarında olan Novgorodyalı bir oğlan çocuğu Onfim'den bahsedeceğim. Onfim, günümüzün ilkökul öğrencilerinden farksızdı. Okuma yazma öğrenmek için okula gidip ödevlerini yaparken sıkılırdı. Bu sıkıntıyla da ödevlerinin üzerine bir şeyler çizip çiziktirirdi.

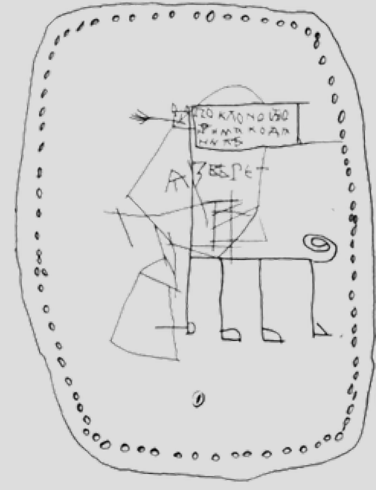
Fakat günümüzün aksine Onfim yazma çizmeyi kâğıt üzerinde değil Novgorodya'da sıkça kullanılan yumuşak huş ağacı kabuğuna yapıyordu. Bu üzerine yazı yazılan huş ağacı kabuklarına "beresta" deniyor ve kâğıdın aksine zamana karşı direnip çamur veya kil altında yüzlerce yıl üzerindeki bozulmadan varlığını sürdürebiliyor.

Berestalar vakti zamanında o kadar yaygın kullanılıyordu ki günümüzde Rusya'da bu yazıtlarını inceleyen bir alan var, berestoloji.

Berestoloji kapsamında 1951'den beri 1100'den fazla beresta yer altından çıkarıldı, temizlendi ve günümüz dillerine tercüme edildi.

Bu keşfedilmiş berestalar arasından 17'si Onfim'e aitti ve 12'si çizim içeriyordu. 700 yıl öncesinden 6-7 yaşlarında bir çocuğun çizimleri, muhteşem değil mi?

Onfim'in çizimleri şövalyeler, atlar, savaşlar, ailesi, arkadaşları gibi şeyler içeriyor. Ödevleri ise çoğunlukla Eski Novgorodca yazma ve alfabe çalışmaları üzerine.

Berestanın bir yüzünde (üstteki görsel) Eski Novgorod alfabeti.

Diğer yüzünde ise Onfim'in kendisinin hayali bir canavar olarak tasviri. Canavarın uzun bir boynu, sivri kulakları ve kıvrık bir kuyruğu var. Ağzından bir dil uzanıyor ya da ateş saçıyor veya ok atıyor.

Canavarın üzerindeki yazı: "Ben vahşi bir canavarım! Onfim'den Danilo'ya selamlar." Görünüşe bakılırsa bu canavar dost canlısı, Danilo ise Onfim'in bir dostu belki de sıra arkadaşı.

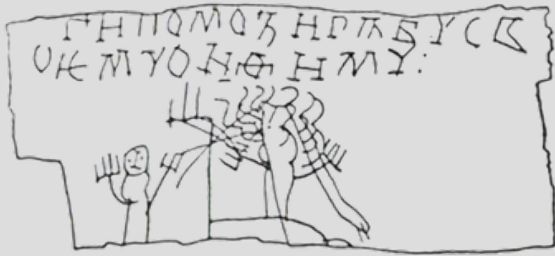

Onfim bu berestada ödevinden sıkılmış gibi görünüyor, sağ üst köşede A'dan K'ye kadar alfabe görülebiliyor fakat Onfim yarıda bırakıp resim çizmeye başlamış.

Resimde bir atlı, düşmanına mızrak saplıyor. Yanına ise Onfim kendi ismini yazmış. Kim bilir, belki de bir savaşçı olmak istiyordu.

Üstteki görsel Onfim'in annesi ve babası, yanındaki yazının bir tercümesini bulamamakla birlikte bir kaynak resimdeki figürleri Onfim'in ebeveynleri olarak tanımlıyordu.

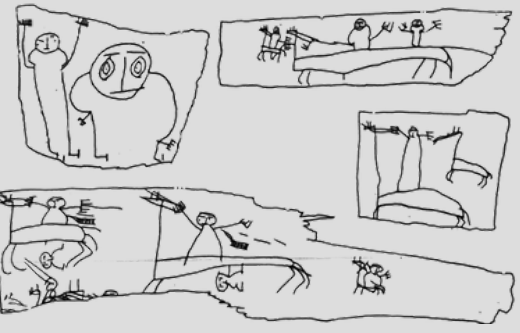
Üstteki yazı: "Lordum (Hz. İsa), Onfim kuluna yardım et!" vakti zamanında yaygın kullanılan bir deyiş. Çizim belirsiz, biri ağacın arkasına saklanan oyun oynayan iki çocuğun tasviri veya doğrudan tamamlanmamış olabilir.

Onfim burada sıraya girmiş insanları çizmiş, üstteki yazının başında bir bendi yazarken yarıda bırakıp alfabe alıştırma çalışmalarına geçmiştir.

Onfim'in yazısız çizimleri:

Bu noktadan sonraki çizimlerin içeriği hakkında incelemeler bulamadım. Bu sebeple tasvirleri kendim değerlendireceğim. Sizleri de benle birlikte hayal edip bu çizimlerden çıkarım yapmaya davet ediyorum.

Sol üst köşedeki resim öndekinin şoke olmuş bir ifadeye sahip olduğu iki kişiyi tasvir ediyor. Belki de Onfim ile bir arkadaşındır. Diğer çizimler ise çekilmiş kılıçlar, uçuşan oklar ve hücum eden atlılarla dolu savaş sahneleri tasvir ediyor.

Buradaki küçük kişinin Onfim, yanındakinin ise anne veya babası olduğunu düşünüyorum. Başlarına taktıklarının üst kısmı Novgorod miğferinin şeklini andırıyor. İkisi de ellerinde aynı iki şeyi tutup gülümsüyor. Ellerindeki benekli nesne bir yaprağa benziyor. Belki Onfim burada mutlu bir anısını ölümsüzleştirmek istemiştir.

Onfim'in Mirası:

Daha sonraki yıllarda maalesef Onfim'e ne olduğunu bilmiyoruz. Hakkında sahip olduğumuz tek kaynak 6-7 yaşındayken yaptığı ödevleri ve çizimleri; başka tarihi kayıtlarda ismi geçmiyor. Hayalindeki gibi bir savaşçı olabildi mi? Bir savaşçı olabilecek kadar uzun yaşamadı mı? Belki de bu soruların cevabını asla öğrenemeyeceğiz. Fakat Onfim gerçekten asil bir savaşçı olmuşsa dillere destan bir savaşın, Buz Savaşı'nın, parçası olmuş olabilir. Bu savaş 1242 yılında Peipus Gölü'nün donmuş suları üzerinde gerçekleşti. Atlılar, piyadeler ve okçuların buz üzerinde çarpıştığı bir savaş. Savaşta yer alanların çoğu -ve kazanan taraf- Novgorodyalıydı yani Onfim bir savaşçı olduysa böyle bir savaşta yer alıp galip gelmesi oldukça muhtemel.

Okuduğunuz için teşekkür ederim, sonraki sayıda görüşmek üzere :^)

BERMUDA ŞEYTAN ÜÇGENİ

"Yüzlerce gemi ve uçağı arkalarında bir iz bırakmadan yok eden dünyanın bu özel diliminde ne var?"

Vincent Hayes Gaddis

Bermuda Şeytan Üçgeni Nedir?

Şeytan Üçgeni bir çok geminin ve uçağın kaza yaptığı bir bölge olarak anılır. Ama bu kazalar normal olarak sayılmaz ve bilinmez bir ritüele bağlanır. Atlantik Okyanusu'nda manyetik bir alan olarak düşünülen ama artık okyanus akıntılarının etkisiyle oluştuğu kanısına varılan bir doğal gaz kaynağı sayılır. Bu üçgene Bermuda Şeytan Üçgeni denilmesinin sebebi de şudur: Hayali Üçgenin köşeleri Bermuda, Miami(Florida) ve San Juan(Porto Riko) kabul edilmektedir. Eskiden bu alan "doğa üstü bir varlığın gücü"nü temsil etmekteydi ve insanlar buna inanırdı. Hatta Kristof Kolomb tuttuğu bazı günlüklerin içinde şuna yer vermiştir: Bu bölge içerisinde gökyüzünde tanınmaz bazı cisimlere rastladığını, pusulaların şaşırdığını not etmiştir. Ama mantıkçı yaklaşımla ilerleyen insanlar da bu olayları sıcak su akıntısı, doğal gaz, ani hava değişimi gibi coğrafi nedenlere bağlamıştır. Bu gizemli üçgen ile yapılan son araştırmalar ise bu üçgenin aslında gizemli bir üçgen olmadığını, sadece doğal gaz nedeniyle oluşmuş bir alan olduğunu ifade ediyor. Son birkaç sene içerisinde açıklanan bu bilgiler ile anlıyoruz ki ortada esrarengiz bir durum yok. Bu bilgiler eşliğinde gizemli bir üçgen olmadığını kanıtlayalım o halde.

En tehlikeli denizler olarak sayılan Japon Denizi, Çin etrafındaki denizler gibi alanlarda batan gemi ve uçak sayısı Bermuda'da batan ulaşım araçlarından kat kat fazla. Üstelik sadece 2012 yılında dünya genelinde 106 gemi batmışken Bermuda şeytan üçgeninde 500 yılda toplam 50 civarı gemi batmıştır. Bunu istatistiğe dökersek 500 yılda toplam batan gemi sayısının yanında bu üçgen içerisinde batan sayı büyük bir şey ifade etmiyor. Aynı şekilde Karadeniz'de de kaybolan uçak ve batan gemi sayısı Bermuda'dan çok daha fazla. Bununla birlikte denizlerdeki en tehlikeli 10 nokta listesinde de Karadeniz bulunmamaktadır. Sonuç olarak bu üçgen içerisinde ortaya çıkan doğal gazlar (metan vs.), akıntılar ile açıklanmaktadır bu gizem.

Melek Ceylin Demirel

Ayçiçekleri

Ayçiçekleri tablosu Van Gogh'un bir tablosu. National Gallery'nin en popüler tablolarından biri olan Ayçiçekleri, Van Gogh'un en çok gurur duyduğu resmi olduğu düşünülüyor.

Tablo, Hollandalı ressamın iyimserlik döneminde başka bir ressam Paul Gauguin'in gelişini beklerken resmedildi.

Peki neden ayçiçekleri? Hollanda edebiyatında ayçiçeği sadakati temsil eder sarıysa mutluluğu...

Ayçiçeklerin çürüme görüntüsü de yaşam ve ölüm döngüsünü yansıtır.

7 versiyonu yapılan tablonun orijinali şu an Londra'daki National Gallery'de sergilense de yakın zamanda Just Stop Oil (Sadece Petrolü Durdurun) protestocuları tarafından hedef alındı.

Tahmini değeri 72.5 milyon sterlin olan tablonun zarar görmediği, sadece çerçevesinde küçük bir hasar olduğu açıklandı.

5 SANİYE

5 saniyelik diyalog içermeyen hatta içinde karakter bile bulundurmayan tek bir sahneyle en fazla kaç cümle söyleyebilirsiniz izleyicilerinizi? İşte Üç Renk serisinin ünlü yönetmeni Krzysztof Kieslowski bize bu sorunun cevabını serinin ilk filmi Mavi'de vermiş

Yönetmen bu üçlemede kullanacağı üç rengi Fransa bayrağından seçmiş: Mavi özgürlüğü, beyaz eşitliği, kırmızı ise kardeşliği simgeliyor. Mavi filmde ana karakterimiz kocasının ve kızının bir araba kazasında ölmesinin ardından bir yas döneminde. Evini ve tüm eşyalarını satarak geçmişinden kurtulmaya, başka bir deyişle ona acı veren geçmişinin esaretinden sıyrılıp özgürleşmeye çalışıyor, film boyunca bu yas sürecini ve karakterimizin bununla baş etme şeklini izliyoruz. Yönetmen filmde sembolizasyonu çok güçlü ve etkili bir biçimde kullanıyor. Şimdi bu sembollerden bir tanesi olan küp şeker sahnesi hakkında konuşacağız.

Julie bir kafede ona aşık bir adamla oturuyor, arkada da henüz nereden geldiğini bilmediğimiz bir müzik sesi var. Tam bu sırada Julie elinde tuttuğu küp şekeri kahvesine değdiriyor, şekerin kahveyi emerek yavaşça kahverengileşmesini izliyoruz. Tam 5 saniye. Peki neden tam olarak 5 saniye? Çünkü bunun gibi bir detayın 5 saniyeden uzun ya da kısa olmaması gerektiğini düşünmüş yönetmen. Hatta asistanı yarım gününü farklı marka küp şekerlerin kahverengileşme süresini ölçmek için testler yaparak geçirmiş; bazıları 8, bazıları 3, bazıları ise 11 saniyede tam olarak emiyorlarmış kahveyi. En sonunda yaklaşık 4 buçuk saniyede emen bu şekeri bulmuşlar.

Şimdi gelelim bu sahnenin ve süresinin neden bu kadar önemli olduğuna. Julie'nin karşısında onu seven bir adam var ve ona bir teklif yapıyor. Bir kafede oturuyorlar, etrafında insanlar var, arkadan gelen bir flüt sesi var. Ancak bizim bu sırada ekranda görebildiğimiz tek şey bu küp şeker ve bir fincan kahve. Çünkü işte tam bu sahnede bir izleyiciden daha fazlasıyız, o ana kahramanımız Julie'nin gözünden bakıyoruz. Etrafında bir sürü şey oluyor, karşısındaki kişi ona bir şeyler anlatıyor ama onun tek görebildiği ya da tek görmek istediği şey bu küp şeker. Çevresi umurunda değil. Etrafından küçük bir detay yakalamış ve o anda sadece onunla ilgileniyor. Yönetmenin 5 saniyeye neler sığdırabilirdi dersi verdiği bu anlardan sonra Julie küp şekeri kahvenin içine bırakıyor ve kahvesi taşıyor. Hemen sonraki sahnede Julie'yi kafeden çıkmış sokakta biriyle konuşurken buluyoruz: müzik sesinin sebebi olan adamla. Bardaktaki kahve taşıyor ve hemen ardından müzik sesinin nereden geldiğini anlamaya çalışan Julie'nin sabrı da. Flütle çalınan bu ezginin film için önemine şimdi değinmeyeceğim ancak bu müziğin Julie'yi bu kadar meraklandırmasının bir sebebi olduğunu söylemekte fayda var.

Filmin renkleri ve müziği ne kadar güzel ve etkili kullandığını daha fazla açıklamama gerek yok sanırım. Üçlemeye mutlaka bir şans verin, yönetmenin tarzından çok etkileneceksiniz!

HAZARLAR VE YAHUDİLİK - 1

d.

Hazarlar günümüzde çok fazla bilinmeyen bir topluluk olmasına rağmen sadece Kafkasya ve Türk tarihi için değil, dünya tarihinde de iz bırakmış, çevresindeki coğrafyaları ve bu coğrafyalardaki dinî, sosyal ve kültürel yapıları da etkilemiş önemli bir halktır. Peki, ya size bu halkın Şamanist inançlarına bağlı bir topluluk iken hem yönetici kısmın hem de yönetilen kısmının zamanla Yahudiliğe geçtiğini söyleseydim buna şaşırırdınız mıydınız? Evet, tarihin tozlu raflarında yerini almış bu devlet, İbrani olmamasına rağmen Yahudiliğe inanan ve hatta bu din için başka imparatorluklarla savaşmış nadir devletlerden. Bu yazımda Hazarların yaptıkları savaşlardan ve siyasi tarihlerinden ziyade kökenlerinden, Yahudilik'ten önce inandıkları dinlerden, yönetici birimlerinden ve devletin nasıl kurulduğundan bahsetmek istiyorum.

Türk Mirası

Hazarlar genel olarak Türk'tü. Yunan tarihçi Theophanes kayıtlarında Hazarları 'Doğudan gelen Türkler' olarak ifade eder. Birçok bilim adamı Hazarların Başkirler gibi o coğrafyada yaşayan Türk boyları ile yakın akrabalıkları olduğuna inanmaktadır. Büyük ihtimalle Hazarlar Orta Asya steplerinden gelmiş bir topluluğa. Kökenleri hakkındaki detaylar hala tam olarak bilinmemektedir.

Birçok göçebe Türk toplumu gibi, Hazarlar da ırksal ve etnik kökenler bakımından oldukça karışık bir toplumdur. Aralarında siyah saçlı/koyu kahverengi gözlü, kızıl saçlı/ela veya sarışın/mavi gözlü insanlar vardı. Bazıları da Doğu Asya'dan gelen genler dolayısıyla çıkık elmacık kemikli ve çekik gözlüydü. Bundan dolayıdır ki Türk teriminin ırksal bir terimden ziyade ortak bir dili ve kültürü paylaşan değişik göçebe boylarının ismi olarak kullanılması da Türklerin çeşitliliğini ortaya koymuştur.

Şüphesiz ki Hazarlar ile ilgili kaynaklara, yazılı metinlere ve eserlere en kolay ulaşabilen insanlar Rus ve Ukraynalı tarihçilerdi, ne yazık ki Sovyetler döneminde tarihin objektif olmayan ve komünist düşüncelerle yorumlanması Rus tarihçilerinin Hazarların etnik kökenlerini çarpıtmasına yol açmıştır. Bu yorumlama biçimi Hazarlar hakkındaki araştırmaların sonuçları üzerinde büyük bir etki yarattı. Sovyet tarihçi ve arkeologlar Hazarların doğudan gelen Türkler olarak değil, Kafkasya'nın yerli haklı oldukları görüşünü kabul etmeye zorlandılar. Bu yüzden Mihail Artamonov 1930'lar boyunca Hazarların Don Vadisi yerlisi olduğunu iddia etmiştir. Lev Gumilev gibi birkaç arkeolog ise Hazarların Türkleşmiş Dağıstanlı veya Alan halkları olduklarına inandıklarını açıklamıştır. Ancak bu görüşler Hazarların Türk oldukları kesin olarak bilindiği için kendi alanlarında değer görememişlerdir. Bununla beraber, Hazar İmparatorluğu içindeki birtakım Yahudilerin ve azınlık grupların Hazar kimliğini benimsemiş olmaları mümkündür.

Hazar Devleti'nin Kuruluş Aşaması

Hazarlar altmış yıldan uzun bir süre boyunca Batı Göktürk İmparatorluğu tarafından yönetildiler. Batı Göktürk Kağanlığı 552 yılında kurulmuştu, kuruluşlarından 15 yıl sonra Volga havalisine ulaştılar kısa bir süre sonra ise Kuzey Kafkasya'yı ele geçirdiler. Muhtemelen 570'li yıllarda Hazarlar, Batı Göktürk Kağanlığı'nın yönetimi altına girmişlerdi. 60 yıl boyunca orada sürdürdükleri hakimiyet sonrasında ülke içinde yaşanan sivil savaştan dolayı güç kaybeden Batı Göktürkler parçalanma sürecine girdi. Hazarlar da bu parçalanmadan sonra ortaya çıkan yönetim boşluğunda kendi bağımsızlıklarını ilan ettiler. Bağımsız Hazar Devleti 630'lu yıllarda Tong Yabgu'nun oğlu tarafından kuruldu. Volga ve Derbent arasında kalan bölgenin tamamı yani Güney Rusya Hazarların hakimiyeti altına girdi. Hazarlar yeni devlet yapılarını oluştururken bir yandan da Batı Göktürklerin bazı idari kurumlarını ve yönetim geleneklerini de benimsediler.

Hazar Şamanizmi

Hazarlar Yahudilik'i benimsemeden önce Şamanisttiler. İnanç sistemleri Tengri (Gökyüzü) Şamanizmiydi. Şamanist Hazarlar dua ederken yüzlerini doğuya dönerlerdi, Hazarlar şamanlara büyük saygı gösterirlerdi. Şamanların şifacı olduklarına ve geleceği görebildiğine inanırlardı. Eski Hunlar ve Bulgarlar da benzer inanç ve geleneklere sahipti, bu dinde tanrı ölümsüz bir varlık olduğuna ve Dünya'yı yarattığına inanılan, gökyüzü tanrısı Tengri idi. Umay ana tanrıça, Yer ise en önemli su tanrısıydı. Tengri Dünya'nın en üst katını yönetirdi, Umay ve su tanrıları Orta Dünya'yı yönetirken Erlik Han ise Alt Dünya'yı yani cehennemi yönetirdi. Türkler ilahi gücün doğada olduklarına inandıkları için inanç sistemleri Panteizmle benzerlik göstermekteydi. Ağaçlar tüm Türk toplumları tarafından kutsal sayılırdı, Dünya üzerinde diğer kutsal sayılan kısımlar ise dağlar, nehirler ve pınarlardı.

Hazarların Yönetim Yapısı

Kağan: Hazarlarda en üst düzey yönetici Kağan'dı, bu yüzden Hazarya bir Kağanlık olarak adlandırılabilirdi. Kağan, kutsal bir dinî figürdü ve halktan izole edilmiş bir yaşam sürerdi. Hazarların, kağanın devlete iyi şans getirdiğine inanırlardı. Hazar kağanları geleneksel kanunlarını yani törelerini kağanlığın anayasası olarak uygularlardı.

Hazarlarda kağan-katletme geleneği vardı. Arap tarihçi Al-İstahri'ye göre Kağan göreve başladıktan sonra yaşayacağı süre için bir limit belirlenirdi. Soylular ipek bir sicimi kağanın boynuna dolayarak nefesi kesilinceye dek sıkırlar ve tam o anda kağana ne kadar süre iktidarda kalmayı düşündüğünü sorarlardı. Soylular, kağanın iktidarı o sırada söylediği süreyi bir gün dahi geçse bile kağanı öldürme kararı alırlardı. İbn-Fadlan ise kağanın iktidarda kalması için tanınan sürenin en fazla ne kadar olacağını da söylüyor. Eğer bir kağan 40 yıl kadar tahtta kalmışsa tebaası yaşlılıktan dolayı kağanın muhakeme yeteneğinin bozulmuş olacağını düşünürlerdi ve bunun sonucunda kağan katledilirdi. Lakin zaman ilerledikçe Kağanın konumu zayıfladı, Omeljan Pritsak'a göre tarihçi Al-Yaqubi 9.yüzyılda tuttuğu kayıtlarda kağanın 799 yılına kadar hem en üst düzey yönetici hem de ordu komutanı olduğunu ancak 833 yılına gelindiğinde ise yetkilerini bir diğer yönetici yani bek ile paylaştığını yazıyordu. Arap tarihçi Al-Masudi 943 yılında tuttuğu kayıtlarda önemli devlet meselelerinde karar veremediği için kağanın yetkilerinin sınırlandırılmış olduğunu yazıyordu.

Bek: Kağanın göstermelik ruhani bir lider konumuna düştüğü 10.yüzyılda Hazar Kağanlığı'nın devlet meseleleri ile ilgilenen kişi bek idi. İbn-Fadlan'ın anlattıklarına göre bekin her türlü yasağı koymaya hakkı vardı. Bek cezalandırma, affetme ve devlet işlerini yürütme konusunda yetkili olan isimdi yine de hiyerarşide kağanın ardında yani ikinci sırada yer alıyordu. Kağandan farklı olarak bek sık sık halk arasına karışırdı. Bekin en önemli sorumluluklarından bir tanesi de ordu komutanlığıydı, ordunun yaptığı tüm seferleri bek yönetirdi. Al-Masudi'nin aktardığına göre orduda aslen kuraklıktan dolayı bu topraklara göçmüş İran kökenli Arsiya adı verilen profesyonel Müslüman askerler de vardı ve bu askerler işinde ustalaşmış atlı okçulardı, Arsiyaların görevi bekin özel muhafızları olmaktı.

Kender: Hazar yönetiminde üçüncü kademedeki bulunan yöneticidir. Hangi görevi üstlendikleri bilinmiyor.

Javishgar: Kender'in vekili olarak bulunan Hazar yönetiminde dördüncü kademedeki bulunan yöneticidir. Hangi görevi üstlendikleri bilinmiyor.

Tarkan: Yönetimde Kağan, Bek, Kender ve Javishgardan sonra gelirlerdi. Hazar ordularında alay komutanı veya yardımcı orduların komutanı olarak görev alırlardı. Bazı Alanlar (Millet adı) Tarkan rütbesine yükselmiş ve bu sayede Hazar yönetimine katılmışlardır. Tarkan aynı zamanda 8.yüzyılda Atıl'in (Hazarya'nın başkenti) yerel valisinin de unvanı olarak kullanılmıştır.

2. yazımda Hazarlar'ın yaşam tarzlarından, Yahudilik'i nasıl kabul ettiklerinden ve yıkılışlarından bahsedeceğim. Yazımı okuduğunuz için teşekkür ederim.

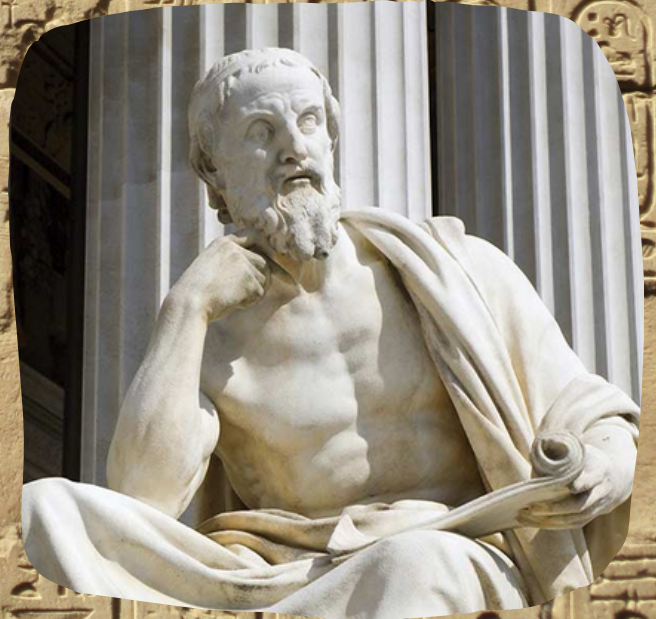
Kaynak: Kevin Alan Brook-Hazar Türkleri, Hazar Yahudileri

Tarih Felsefesi Nedir: Özet Bir Bakış

Tarih felsefesi kavramını ilk kez Fransız düşünür Voltaire kullanmışsa da tarih/zaman üzerine düşünme ve tarih-yazımı faaliyetleri çok daha önceye dayanır. Tarih disiplininin amacı, değeri; tarihî bilginin özü ve ona ulaşma yöntemleri üzerine düşünme faaliyeti olarak tarih felsefesi ise 18. yüzyılda bilim, sanat, felsefe gibi her alanda meydana gelen değişim ve dönüşümün bir sonucu olarak bir disiplin haline gelmiştir. O dönemde Batı'da geliştirilen bilimsel yöntem ve bilimsel bilgi üzerine düşüncelerden yola çıkan bazı düşünürler bu yöntemlerin tarih için uygulanabilirliği, bu soruların tarih için yeniden sorulması ve cevaplandırılması hakkında fikirler ileri sürmüşlerdir.

Tarihçiler, tarihî olayların yazımı ve yorumlanmasının başlangıcı için, her ne kadar daha eskiye gidiyor olsa da Batı'da MÖ 5. yüzyılı gösterirler çünkü bu yüzyılda insanlığın başından geçen olayları yazma anlamında tarihçiliğin babası sayılan Herodotos ve ilk kez tarihî bilgide kanıttan söz ederek bir yöntem arayışına giren ve Herodotos'un takipçisi olan Thukydides tarih-yazıcılığının ilk örneklerini vermişlerdir. Bütün bunlarda mitos ve Collingwood'un deyişiyle "teokratik tarih" hâkimdir. Ancak bu kayıtlar yine Collingwood'un deyişiyle "yarı tarihtir" çünkü bunlar insandan ziyade çoğunlukla Tanrıların tarihidir ve bir araştırma ürünü değildirler. Daha sonra Polybios, Plutarkos ve Tacitus gibi tarihçiler de Thukydides'in ilk kez kullandığı kanıt arayışını sürdürerek eserler vermişlerdir.

Bu bağlamda bir tarih usulü/metodolojisi geliştirilmesi ve buna dair müdevven/derli toplu, müstakil bir eser yazımı ilk kez bir Osmanlı âlimi olan Kafiyece tarafından yapılmıştır. Kafiyece bu eserinde; tarihin tanımı, tarih ilminin konusu, tarih tenkit prensipleri, tarihî bilginin sınıflandırılması gibi pek çok konuya yer vermiştir. Ona göre tarihin aslî ve insanî olmak üzere iki amacı vardır. İslam düşüncesinde ilimlerin özü ve nihai gayesi Allah'ı tanımaktır. Bundan yola çıkarak Kafiyece tarihin aslî amacının âlemlerde gerçekleşen olayların görülmesi ve onları yaratan Allah'a ulaşılması olduğunu ileri sürmüştür. Tarihin insani amacı ise şudur: "Hükümdar, tarihle geçmiş devletlerin ve milletlerin durumlarından ibret alır. Vezir, tarihle kılıç ve kalemin faydalarını elde etmiş kimselerin yaptıklarından bilgi ve öğüt alır. Ordu komutanı; harp hilelerini, düşmanın zaaflarını ve saldırı taktiklerini tarihle öğrenir. Diğer insanlar ise tarihi dinler ve onlarda hayır işlerine koşma ve kötü şeylerden sakınma düşüncesi hâsıl olur."

Herodotos

Aslında Kafiye'ci'nin geliştirdiği tarih usulü/metodolojisi büyük ölçüde hadis usulünden etkilenmiştir; daha doğrusu, İslam'ın ilk yüzyılından itibaren Hz. Peygamber'in ve sahabenin sözlerini ve o dönemde gerçekleşen tarihî olayları aktarırken ortaya çıkabilecek hataları önlemek, uydurma rivayetleri doğru/sahih rivayetlerden ayıklayabilmek amacıyla ortaya çıkan hadis usulünün kapsamını biraz daha genişleterek ve geliştirerek bir tarih usulü ve felsefesi ortaya koymuştur.

Yine aynı dönemde yaşamış sosyolog ve tarihçi İbn Haldun da tarih üzerine önemli fikirler ortaya koymuştur. O, eserlerinde insanî-toplumsal hadiselerin arkasında yatan ilkeleri tespit etmeye çalışmış, tarihçilerin yanlışlarını belirlemiş ve eleştirilerde bulunmuş, sosyoloji alanıyla ilişkili olarak insanı ele almış ve milletlerin yükseliş ve düşüşü üzerine fikirler ileri sürmüştür.

Orta Çağ'da Batı dünyasında da Hristiyanlıktaki bazı düşüncelerden doğan farklı bir tarih tasavvuru hâkimdi. Buna göre tarihsel süreç Tanrı'nın iradesinin eseridir. İnsanın tarihe etkisini de kendi amacını gerçekleştirmek için o yönlendirir. Bu görüşe göre Tanrı'nın iradesi insan eylemlerinden ibaret değildir, bir eylemci olarak insanın kendisini de kapsar, bu bakımdan tarihsel bir incelemede insanın anlaşılması önemli görülür. İsa'nın doğumu merkeze alınarak tarihin dönemlere, çağlara ayrılması da Hristiyan tarih yazıcıları tarafından gerçekleştirilmiştir.

Modern tarih felsefesinin kurucuları olarak ise Descartes, Vico, Herder, Kant gibi isimleri sayabiliriz. 18 ve 19. yüzyıllarda tarih felsefesine verilen anlamlar; kişilerin ahlak, varlık, siyaset gibi sahalarda ortaya koydukları görüşlere bağlı olarak değişiklik göstermiştir. Böylece Batı'da materyalizm, pozitivizm, idealizm, hümanizm gibi akımlardan etkilenerek oluşturulmuş pek çok tarih tasavvuru ortaya çıkmıştır.

Kaynaklar:

- Zeki Velidi Togan, Tarihte Usul
- Kasım Şulul, İslam Düşüncesinde Tarih Tasavvuru ve Usulü
- Ahmet Cevizci, Felsefe Sözlüğü
- R. G. Collingwood, Tarih Tasarımı

İbni Haldun

PERSEPHONE

Bu ay tanıtacağım tanrıçanın çok ünlü bir miti var, neredeyse Yunan mitolojisiyle az çok ilgili herkesin kulak aşinalığı vardır. Bu yazımın yıldızı: Persephone! Roma da Proserpina ismiyle tanınır fakat Yunan mitolojisinin aksine Roma mitolojisinde bu mit pek de önemli ya da ünlü bir mit değildir. Persephone aslında tam olarak bir şeyin tanrıçası değildir. Annesi Demeter ve babası Zeus birer tanrı olduğu için tanrı olarak sayılır fakat asıl unvanı “Yer altının Kraliçesi”dir.

Şimdi sizi öncelikle uyarmam gerekli Zeus dünyanın en kötü babasıydı ve hakkında düşündüğünüz tüm kötü sıfatları hak ettiğine yemin edebilirim. Tamam öyleyse hepiniz hazırsanız anlatmaya başlıyorum. Demeter bir anneydi, her anne gibi evladına önem veriyor ve onu tüm kötülüklerden sakınıyordu. Persephone ise annesinin şımarık ve güzel kızı rolüne kendini fazla kaptırmıştı. Dünyanın toz pembe olduğuna ve ne olursa olsun annesinin eninde sonunda onu kurtaracağına inanıyordu. Artık hepinizin öğrendiği üzere Yunan mitolojisi; Hint dizileri gibi senaryoya, sabah programları gibi bir mantığa sahip. Bu akıllı havada güzel genç kıza tüyler ürpertici yer altı tanrısı Hades aşık olur. Hades, Demeter’in kızını gözü gibi sakındığının farkındadır ve bir şansı varsa bunun umursamaz babası Zeus olduğunu bilir. Yer altından ayrılarak Olimpos’a çıkar. Hades çok sevilen bir tanrı değildir, nadiren Olimpos’ta istenir bu yüzden onun gelişi Zeus’un dikkatini hemen çeker. Zeus, abisi Hades’ten en kısa sürede kurtulmak istediğinden onunla görüşmeyi kabul eder. Hades, Zeus’a Persephone’ye aşık olduğunu ama Demeter’in değil Persephone’yle çıkmak, onunla konuşmasına bile izin vermediği söyler. Bunun üzerine Zeus, Hades’e, Persephone’den uzak durmasını emreder ve mitimiz biter.

İşler bu şekilde ilerleyebilirdi ama Zeus berbat bir babaydı ve Hades’e “Persephone’yi yer altına kaçır.” dedi. Hades bu fikre bayıldı, eğer Persephone’yi yer altına kaçırmayı başarır ve ona bir şey yedirebilirse

Persephone yer altından ayrılamazdı. Yunanlar, yaşayan birinin yer altında herhangi bir şey yemesi durumunda o kişinin yer altından ayrılamayacağına inanıyordu. Bu inancın temelinde yer alan düşünce

yer altında yetişen ve ölümden beslenen bir yiyeceğin, yiyen kişiye ölümü tattıracağından geliyordu. Ve eğer ölürseniz yer altından çıkamazdınız. Soru işaretleri bütün beyninizi kapladı

değil mi? Persephone bir tanrıça değil mi, nasıl ölebilir ki? Öncelikle, Yunanlar unutilan tanrıların ölebileceğine inanıyorlardı ama buradaki durum tam olarak bu değil. Persephone güçlü bir tanrıça değildir, güçlü bir tanrıçanın kızıdır. Hades’in büyüülü yer altı yiyeceklerinin gücü karşısında savunmasızdır ve yer altı Hades’in Olimpos’udur. Yani yer altında oldukları sürece en güçlü tanrı Hades’tir. Tanrıların kralı olduğuna inanılan Zeus bile cehennemde -yer altında- hüküm sahibi değildir.

Persephone, çiçeklere düşkündür. Bulduğu güzel çiçekleri toplamak onun en büyük hobisidir. Bir gün çayırda gezerken çok güzel, göz kamaştırıcı bir nergis görür. Nergis ıslıl ıslıl parlıyordur. Ölümün çekiciliği ve kaçınılmazlığı çiçeğin albesini taçlandırıyor. Doğru tahmin! Çiçeği oraya yerleştiren Hades'tir. Persephone daha fazla dayanamaz ve heyecanla çiçeği koparmak için elini uzatır. Persephone'nin eli çiçeğe değer değmez yer yarılr ve bahtsız Persephone yer altına düşer. Düşerken çok acı bir çığlık atan tanrıçanın sesi, Demeter'e kadar ulaşır. Demeter dehşete düşer ve kızını aramaya koyulur. Dokuz gün boyunca Demeter yana yakıla kızını aramaya, onu tüm tanrı ve tanrıçalara sormaya koyulur ama nafiledir. Kızı hem mecaz hem de gerçek anlamda yer yarılmış ve içine düşmüştür. Yerini bilen tanrılar ise Demeter'e tek laf bile edemez çünkü kimse Hades'i karşısına almaya cüret edemez. 10. günün sonunda Demeter artık delirmenin eşiğine gelmiştir, Hades kadar olmasa da Demeter de güçlü bir tanrıçadır ve olanları daha fazla öğrenemezse Olimpos'u yerle yeksan edeceğini söyler. Hekate, Demeter'i eski ve bilge bir tanrı olan Helios'a yönlendirir. Helios; Zeus'un gizli rızasıyla, Hades'in kızını yer altına kaçırdığını söyler.

Demeter'i öfke nöbetiyle baş başa bırakalım ve on gündür yer altında esir kalan Persephone'ye geri dönelim. Persephone, tam olarak on gündür açıtır. Yer altında bir şey yememesi gerektiğini biliyordur ama açlığa katlanması gerçekten inanılmaz bir güç gerektirmeye başlamıştır. Annesinin gelip onu kurtarmasını bekliyordur. Hades şaşırtıcı derecede naziktir. Persephone'yi hiçbir şeye zorlamıyordur, onu yer altının kraliçesi ilan etmiştir ve sevdiği kadının bahçeye olan tutkusunun farkında olduğu için yer altındaki sarayının önüne Babil'in Asma Bahçelerine taş çıkartacak eşsizlikte bir bahçe bile yapmıştır. Persephone, kendini bahçeye attığında sulu adeta parlayan bir nar görür ve büyülenir. Günlerdir açıtır, nar ise en sevdiği meyvedir. Narı dikkatlice koparır ve yer. Ağzına attığında yaptığını fark etmiştir ama çok geçtir. Bilirsiniz son pişmanlık fayda etmez. Burada şunu belirtmeliyim: Daha sonra kahramanların görevleri yüzünden yer altına gitmek zorunda kalmasında en büyük tehlike "Persephone'nin narları" olmuştur bu narlar, onları gören her insanı büyüler ve karşı konulamaz bir açlığı uyandırır. Persephone'nin büyülediği bu narlarla kendi gibi yeni tutsaklar kazanmak istediği düşünülür.

altının kraliçesi ilan etmiştir ve sevdiği kadının bahçeye olan tutkusunun farkında olduğu için yer altındaki sarayının önüne Babil'in Asma Bahçelerine taş çıkartacak eşsizlikte bir bahçe bile yapmıştır. Persephone, kendini bahçeye attığında sulu adeta parlayan bir nar görür ve büyülenir. Günlerdir açtır, nar ise en sevdiği meyvedir. Narı dikkatlice koparır ve yer. Ağzına attığında yaptığını fark etmiştir ama çok geçtir. Bilirsiniz son pişmanlık fayda etmez. Burada şunu belirtmeliyim: Daha sonra kahramanların görevleri yüzünden yer altına gitmek zorunda kalmasında en büyük tehlike "Persephone'nin narları" olmuştur bu narlar, onları gören her insanı büyüler ve karşı konulamaz bir açlığı uyandırır. Persephone'nin büyülediği bu narlarla kendi gibi yeni tutsaklar kazanmak istediği düşünülür.

Demeter'in öfke nöbeti gayet haklıdır çünkü tanrıça kızının nerede olduğunu bildiği halde onu kurtaramayacaktır. Bir annenin evladını kurtaramaması şüphesiz yaşadığı en büyük talihsizliktir. Demeter yine de kızını öyle çaresiz bir durumda bırakmayı reddeder. Tanrıça Olimpos'a isyan eder ve tanrıların yanından ayrılır. Dünyaya iner ve insan gibi yaşamaya başlar, bütün gücünü kullanmayı bırakır. Dünya kuraklık içinde mahvolur. İnsanlar, kıtlıktan ve açlıktan dolayı peşi sıra ölmeye başlar. İnsanlar Demeter'e yalvarırlar Demeter ise kızını görme şartını ileri sürer. Zeus ve tüm diğer tanrılar Yunan mitolojisine göre insanların inancından güç alırlar. İnsanlar bu kez Zeus'a isyan eder. Nihayetinde Zeus çaresizlikle Hades'i Olimpos'a çağırır.

Hades, Persephone'yi yer altından götürmelerini katiyen reddeder fakat sonunda şöyle bir anlaşmaya varılır: Persephone yılın 6 ayı dünyada, 6 ayı yer altında kalacaktır. Demeter bunu yeterli görmese de kabul etmekten başka şansı yoktur. Tanrıçanın, yılın Persephone'nin yanında olduğu 6 ayı -ilkbahar ve yaz- dünyayı bereketle mükafatlandığına ve Persephone'nin yer altında olduğu 6 ayında -kış ve sonbahar- dünyayı kuraklıkla cezalandırdığına inanılırdı. Mevsimlerin böyle oluştuğu düşünülürdü. Acılı bir annenin yakarışlarının sonucuydu kış ve onun acımasız soğukluğu, yazın insanı bağrına basan sıcaklığıydı bir annenin kızına kavuşmasının mutluluğu...

Gelecek ay görüşmek dileğiyle.

Bengisu Berra Akay

Sinema'nın Doğuşu

İlk Sinema Aygıtları ve Gösterileri

Sinema sanatı günümüzdeki haline gelene değin uzun bir değişim ve dönüşüm sürecinden geçmiştir. Sinemanın doğuşundan önce resim, ışık, gölgeler ve optik aracılığıyla hareketli nesneler elde edilmesi ile bu sanatın ilk şekilleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Mesela, Fransa'da bulunan Lascaux Mağarası'nın duvarlarında hareket eder halde görünsün diye sekiz bacaklı olarak çizilmiş hayvan figürleri bulunmaktadır. Yine onunla aynı dönemlerde Uzakdoğu'da ortaya çıkan gölge oyunları da misal olarak verilebilir. Tüm bunlar canlandırma sinemasının şekillenmesinde rol oynayan olgulardır.

Bilim ve tekniğin gelişmesiyle görüntüleri art arda sıralama ve bir yere yansıtma işlevlerini haiz bazı makineler, sistemler icat edildi. Bu makineler ilk yapıldıkları dönemde sonrakilere nispeten daha iptidai bir mahiyetteydi ve görüntü kaydetmek, bunları bir yere yansıtıp izlemekten ziyade çoğunlukla sihir gösterileri vb. eğlence amaçlı kullanıldılar (Robertson'un Phantasmagoria'sı ve Reynaud'un Pantomimes Lumineuses'i misal olarak verilebilir).[1] Özellikle 19. yüzyılın sonlarında ise görüntüleri kaydetme ve bunları seyredilebilir için bir yere yansıtma amacıyla çalışmalar yapılmaya başlandı ve daha kompleks cihazlar geliştirildi. Bu anlamda 1880'li yıllarda Adriano de Paiva'nın selenyum elementini kullanarak görüntü iletme üzerine önemli çalışmaları mevcuttur.

İlk sinema gösterilerini kimin yaptığı tartışmalıdır çünkü farklı ülkelerde aynı zaman diliminde pek çok kişi kendi cihazlarını kullanarak halka açık gösteriler yapmışlardır. Mesela, Amerika'da ilk gösterimler 1891'de Edison'un icat ettiği ve patentlerini aldığı kinetoskop, kinetograf ve kinetofoto adlı cihazlar kullanılarak gerçekleştirildi. Kinetograf görüntüyü almaya, kinetofoto ise müzik çalmaya yarıyordu. Kinetoskop ise kaydedilen görüntü ve seslerin oynatıldığı mini bir stüdyoydu. İsteyenler bir nickel(5 cent)[2] verip sistemin küçük deliğine gözünü dayayıp oynatılan görüntüleri izleyebiliyordu. Almanya'da Max Skladanowsky de kendi geliştirdiği biyoskop adlı cihaz ile 1895 tarihinde bir gösteri gerçekleştirdi. Bu iki kişi de halkın gösterdiği ilgiden dolayı sonraki yıllarda stüdyo çekimleri yapmaya başlamışlardır.

1-Daha fazla bilgi için Camera Obscura ve Lanterna Magica cihazlarını inceleyebilirsiniz.

2-Bir TV kanalı olan Nickelodeon'un ismi de buradan gelir.

Kinetoskop

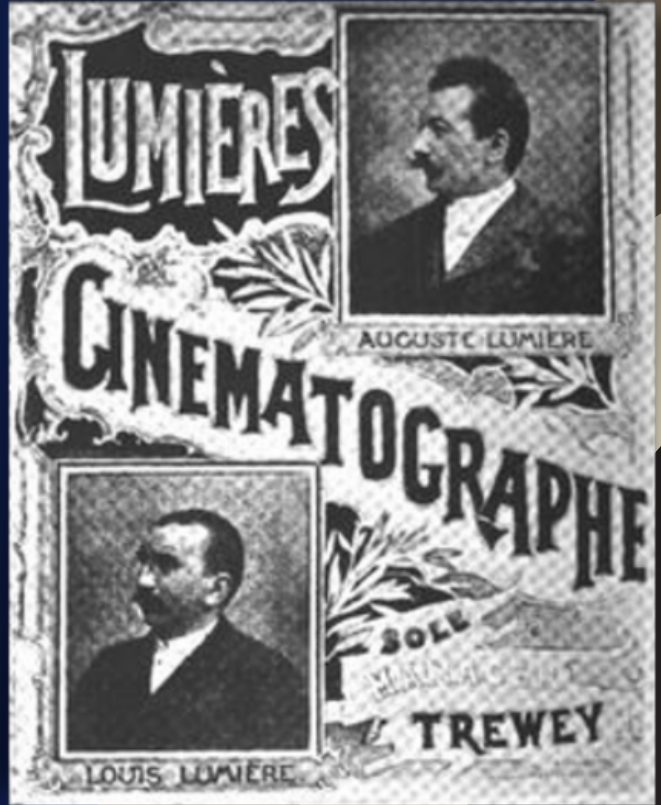
Ancak tarihçiler sinemanın, ilk sinema gösterilerini mezkûr kişilerden sonra gerçekleştiren Lumiere kardeşlerin sinematograf makinesini icat etmeleri ve halka açık gösteriler yapmaları ile başladığını kabul ederler çünkü sinematograf pek çok açıdan kinetoskop veya biyoskoptan teknik olarak daha iyi özelliklere sahipti. Sinematografin hafifliği, bir elektrik devresine ihtiyaç duymadan çalışabilmesi, hem kamera hem projektör hem de film yıkayıcı (film developing) işlevleri görmesi onun bu kadar önemli görülmesinin sebepleri arasında sayılabilir. Bunların yanında Lumiere kardeşlerin “Sinemanın Öncüleri” olarak görülmesinin bir diğer sebebi de onların pazarlama yetenekleriydi, bu sayede onlar kısa sürede tüm Avrupa’da bilinir bir konuma yükseldiler. Lumiere kardeşler ilk film gösterilerini yine 1895’te, Skladanowsky’den iki ay sonra yaptılar. Bu gösterilerde yayımlanan filmler günlük hayattan bazı kesitlerden oluşan birkaç dakikalık filmlerdi.[3] Bunlardan bazıları günümüze kadar ulaşmıştır.

Auguste ve Louis Lumière

“Sinema”nın sonraki zamanlarda çok büyük ilgi görmeye başlamasıyla Lumiere kardeşler birkaç kişi görevi endirerek dünyanın dört bir yanına çekim yapmaya göndermişlerdir. İki yılın sonunda ellerinde binden fazla kayıt bulunuyordu. Ancak 1900’lü yılların başlarında Lumiere kardeşler, bir sektör haline gelen sinemadan çekilmeye başladılar. Çünkü artık yeni sinemacılar doğmaya, yeni teknikler geliştirilmeye ve kurgusal filmler çekilmeye başlanmıştı. Lumiere kardeşler çoğunlukla yalnızca çevreyi belgelemek işini yapmışlardı.

20.yüzyılın başında artık konulu filmler ve yeni çekim teknikleri üretilmeye ve yaygınlaşmaya başladı. Ve böylece sinema bir endüstri haline gelmeye ve günümüzdeki şeklini almaya başladı.

Yazar: Melih Kemal

Kaynaklar

- Rekin Teksoy, Sinema Tarihi 1
- Oxford History of World Cinema
- Nijat Özön, 100 Soruda Sinema Sanatı

3-İlk filmleri şunlardır: Sortie de l'Usine Lumiere a Lyon (Lyon'daki Lumiere Fabrikası'ndan İşçilerin Çıkışı), Querelle de Bebe(Bebeğin Kavgası), Bassin de Tuileries (Tuileries Havuzu), L'arrivée d'un Train (Bir Trenin Gelişi)

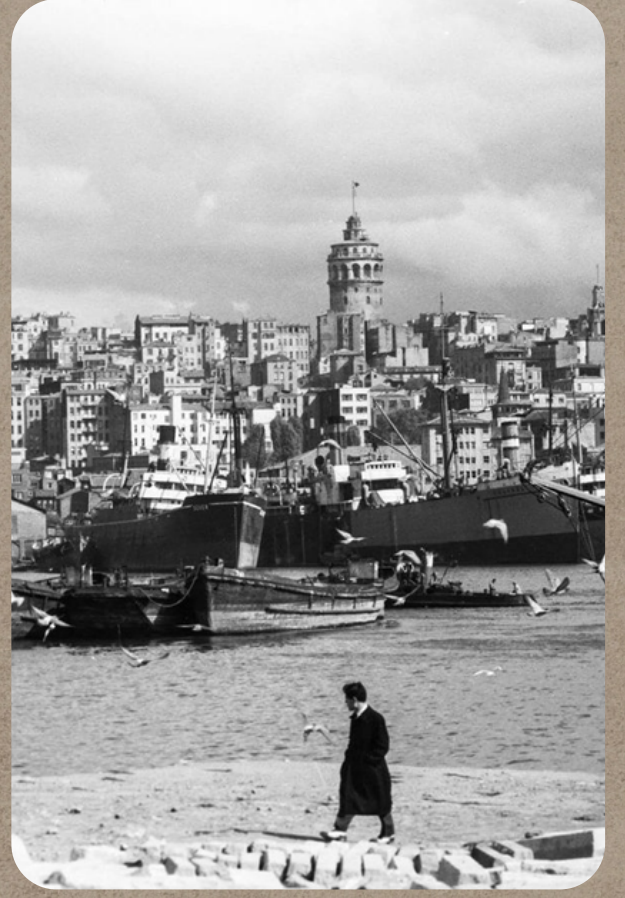
DEVİRİM ARABALARI

Biz tarihimiz boyunca teknoloji bakımından sürekli farklı hikayelere sahne vermiş bir milletiz. Aynı zamanda biz Türkler milli kelimesinin üstünde çokça durmayı gerektiren bir kültüre sahibiz. Hazır bugünlerde de yeni milli arabamız TOGG gündemdeyken Türkiye Cumhuriyetinin ilk yerli araba girişiminden bahsedelim.

BAŞLANGIÇ

Türkiye Cumhuriyeti 1923'te kurulduğu zamandan beri büyük devrimler geçirmiştir. Belki de bu devrimlerin toplumda en derin izler ortaya çıkaranlarını ideolojik olarak ayırabiliriz. Bu ideolojik devrimlerden Türkiye tarihinde oldukça fazla yaşanmıştır çünkü bunlara bir tür fikir akımları dalgaları diyebiliriz. Dünyada 1789'daki Fransız İhtilalinden yayılan milliyetçilik akımından tutun 1917'de kurulan Sovyetler Birliği'yle popülerleşen komünist akımlar tüm Dünyayı derinden sarsarken Türkiye'yi es geçmemiş ve gerek aydınlar gerek siyaset adamları tarafından halkla paylaşılmış, bunun sonucunda da belirli olaylarla ideolojik akımlar ortaya çıkmıştır. Bu belirli olaylardan bir tanesini 1960 Darbesi olarak örnekleyebiliriz keza bizim hikayemiz de tam da bu olayla başlıyor.

1950'LERDE İSTANBUL

DEVİRİM ARABASI FİKRİ NASIL BİR YERDEN ÇIKTI?

Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca fazlaca çok partili sisteme geçiş denemeleri görebiliriz: 1924 yılında Terakkiperver fırkanın Kazım Karabekir önderliğinde kurulması fakat sonrasında Anadolu'da patlak veren Şeyh Sait isyanıyla beraber kapatılması veya Fethi Okyar'ın Atatürk'ün tavsiyesiyle Serbest Fırka'yı kurup sonra gene Atatürk'ün tavsiyesiyle onu kapatması bunlardan ikisi olarak örnek verilebilir. 27 yıllık CHP yönetiminde görülen bu çok partili sisteme geçme denemelerinin sonucunda 1950 seçimlerinde Demokrat Parti, devleti yönetmeye hak kazandı. Ancak Türkiye'nin demokrasi macerası yine bir kesintiye uğrayacak ve 27 Mayıs 1960 günü bir grup subay birkaç saat içinde hükümeti ele geçirecek ve sıkıyönetim ilan edilecekti. Eski hükümet yargılanmak üzere Yassı Adaya gönderildi. Yeni cumhurbaşkanı darbeyi yapan gruptan olan ve 1960-1966 arası Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanı olacak olan General Cemal Gürsel seçildi. Demokrat Parti döneminde görülen bazı liberal politikalar yerini ağır devletçi ilkelere bıraktı. Aslında bunu başta bahsettiğimiz ideolojik değişimlerden biri olarak isimlendirebiliriz. Türkiye için bu devletçi ilkeyle beraber daha çok "millî" ürün ortaya çıkaran, kendisi üreten, başka ülkelerin yardımına ihtiyaç duymayan bir Türkiye modeli hedef haline getirildi. Bu hedef olayı aslında bizim hikayemiz için oldukça önemli çünkü herşey tam da bu noktada başlıyor.

DEVİRİM ARABALARI

Türkiye'de 1959'un sonlarından itibaren Türk medyasında bazı yerli araba projesiyle ilgili spekülasyonlar çıkmaya başladı. Bu yerli araba projesi bazı çevreler tarafından destek aldı fakat bazıları tarafındansa "imkânsız bir proje" olarak adlandırıldı. Lakin bu proje işi spekülasyonlarla sınırlı kalmıştı. Derken darbe oldu ve tüm düzen değişti. Bu yerli araba işi bu olayla birlikte çok daha gerçekçi olmaya başladı. Bir gün Cemal Gürsel başkanlık konutundan çıkarken etrafını gazeteciler etrafını sarar. Derler ki: "Efendim bazı mühendisler Türkler otomobil yapamaz diyorlar." Buna karşı çıkan Gürsel "Nasıl yapamazlarmış!" diye hiddetlenir ve gazetecileri etrafından savar. Bundan sonra gazeteciler mühendisler odasına giderek birtakım röportajlar yaparlar. Mühendis odalarının "Bu şartlarda Türkiye'de yerli bir otomobil imalatı yapılamaz." diye ortak bir düşüncesi vardır ve bu gazeteciler aracılığıyla ertesi gün tüm gazetelerde yayınlanır. Yeniden başkanlık kontunun önünde Gürsel'in etrafını saran gazeteciler bu haberleri gösterirler. Gazeteciler der ki "Efendim bakın gazetelere demeç vermişler, Türkiye bir yerli otomobil yapamaz, diyorlar." Gürsel bu sefer "Nasıl yapamıyorlar, ben yaptırayım da görsünler!" diyerek sinirli bir şekilde gazetecileri başından ikinci kez savar.

" 50 ve 60'larda Türkiye'de ekonomik durum oldukça karışık. Bu karışık ortamda araba sahibi olmak da büyük bir prestij bildiriyordu. Bunu farkedenden siyasilerde kendilerine pay çıkarmayı unutmamışlardır "

Bu olaydan sonra 15 Mayıs 1961'de Ankara'da düzenlenen Otomotiv Endüstri Kongresinden sonra konuşan Cemal Gürsel "Devlet Demiryollarımızın teknik imkânlarının müsait ve mükemmel olması hasebiyle, milli ekonomide mühim bir yer işgal edecek olan otomobil imalatı sanayiinin kurulmasına liderlik etmesini uygun görmekteyim." sözleriyle Türkiye'de yerli otomobil üretim talimatını vermişti. Türk Otomobili konusu, Ulaştırma Bakanlığı'na Sayın Devlet Başkanlığı'ndan alınan "Devlet Demiryolları Fabrikalarında memleketimize has bir otomobil motoru imali ve örnek olarak bir yerli otomobil numunesi meydana getirilmesi ve bunun imalinden sonra da diğer memleketlerdeki emsalleriyle mukayesesinin yapılarak görülecek noksanlarının zamanla izalesi ve işin tekemmül ettirilmesi" emriyle de intikal ediyordu. 16 Haziran 1961 günü Devlet Demiryolları Fabrikaları ve Cer Dairelerinin yönetici ve mühendislerinden 20 kadarı Ankara'da bir toplantıya çağırılmış ve toplantıya başkanlık eden Genel Müdür Yardımcısı Emin Bozoğlu, Ulaştırma Bakanlığı'ndan alınan emri okumuştur.

Emirde "Ordunun Cadde binek ihtiyacını karşılayacak bir otomobil tipinin geliştirilmesi" görevinin TCDD İşletmesine verildiği ve bu amaçla 1.400.000 TL ödenek ayrıldığı belirtiliyordu. Bu ödenek miktarı aslında önemliydi çünkü Türk basınında bu ödeneğin miktarıyla ilgili şikayetler üzerinde birçok tartışma dönüyordu. Bir kesim bu miktarın fazlalığından yakınıyor ve 1 araba üretimi için bunun oldukça fazla olduğunu savunuyordu. Diğer bir kesim ise bu projenin arkasında duruyor ve her an arkasında duracağını teminatını veriyordu. Fakat bütün bu tartışmalardan öte asıl problem otomobilin yetiştirilmesi gereken zaman gibiydi. Cemal Gürsel yeni otomobilin Cumhuriyet Bayramına yetiştirilmesi gerektiği emrini vermişti. 16 Haziran 1961 gününü projenin başlangıcı olarak alırsak 129 günde 0'dan bir araba geliştirme hedefi neredeyse imkânsız gibiydi. Lakin emir büyük yerden geliyordu.

DEVİRİM ARABALARININ GELİŞTİRİLMESİ

Seçilen mühendislerin neredeyse hepsinin araba imalatı ile uzaktan yakından alakaları yoktu. Hatta bazıları hayatları boyunca arabaya binmemişlerdi. Fakat mühendisler zamanlarının oldukça kısıtlı olduğunu ve emrin geldiği yeri biliyorlardı, o yüzden hemen işe başladılar. İşyeri olarak Eskişehir'deki demiryolu fabrikalarından biri seçildi ve mühendislerin 19 Haziran'da Eskişehir'de bulunmaları istendi. Fabrikanın zemini saçla kaplandı ve kapısına projenin bitimine kaç gün olduğunu gösteren ve her gün bir yaprak azalan bir tabela asıldı. Fakat atölyede bir baş üstü gezer vinç, toplantı masası ve çay ocağı dışında pek bir şey yoktu. Yani yöneticiler çalışma ekibine sadece bazı tren bakım ekipmanları dışında pek bir şey vermemişlerdi. Ama bir yerden başlamak gerekiyordu. Mühendisler arabanın iç aksamı hakkında bilgi sahibi olmak için bir araba incelemek istediler zira daha önceden de dediğimiz üzere seçilen mühendisler arabalar hakkında herhangi bir bilgisi olmayan birer sıradan demiryolu mühendisleriydi. Bu mühendislerden bazıları atölyeye arabalarını getirdi. Mühendisler gelen arabaları vidasına kadar söktüler.

II

Devrim arabaları projesi üstünde uzun düşünülmüş bir proje değildi. O zamanlarda geliştirilen arabaların arkalarında işinde tecrübeli mühendisler vardı. Buna rağmen Türk mühendisler de müthiş bir özveri ortaya koyarak arabayı kısa sürede hazır hale getirmişlerdi

MÜHENDİSLER BİR DEVİRİM ARABASIYLA

II

Burada amaçlardan biri de nasıl bir motor yapılacağıydı çünkü otomobilin en önemli parçası motoruydu ve yerli bir motor yapımı için çok fazla özveri ve fikir gerekiyordu. Mühendisler en sonunda otomobil motoru için bir fikre vardılar ve Warswa tipi arabanın motorunun örnek alınmasını kararlaştırdılar. Warswa tipi motor aslında bir Rus patentine aitti ama Sovyetler Birliği hükümeti o zaman için o motorun Polonya'da üretimi ve kullanımı için izin vermişti. Aynı zamanda Warswa motoru mühendislerin tespit ettiği üzere Dodge adlı Amerikan markasının motorunun bir kopyası gibiydi. Mühendisler en sonunda 4 silindirli bir motor uydurmayı başardılar. Atölyede herhangi bir basım aleti yoktu. O yüzden ilk başta alçıdan 1/10 bir model yapıldı. Yapılan tasarım Türk ailesinin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikteydi. Türk aileleri genişti, o yüzden araba 5 kişiyi taşıyabilecek kapasitedeydi. Sokaklarda yeterince yolları aydınlatacak lamba yoktu, o yüzden 4 farlı bir dizayn üzerinde duruldu. Bunun gibi çokça teknik detay vardı. Ama en sonunda 1/1'lik bir alçı model yapıldı. Basım aleti olmadığından bahsetmiştik, mühendisler 1/1'lik modelden bazı beton kalıplar yapıldı ve saclar bu beton kalıplardan çekildi. Mühendisler gecelerini gündüzlerine kata kata çalışıyorlardı. Bir ayarlanabilir direksiyon fikri ortaya attılar. Daha önce böyle bir model direksiyon Dünyada üretilmemişti, lakin bu fikir kabul görmedi. Oysaki bu olaydan 2 yıl sonra Cadillac firması ayarlanabilir direksiyonu ilk defa Dünyaya sundu. İlk başta ortaya bir prototip çıkardı mühendisler lakin sonradan 3 tane daha yapıldı. Mühendislerin sayısı bazen bu çalışma temposuna yeterli gelmiyordu. Bunun için 100'e yakın işçi çağırıldı. Bu işçiler teknik kısımlarda olmasa bile kalıp dökme, parça üretme gibi konularda mühendislere yardımcı oluyorlardı. Lakin ileride kimse bu işçilerden bahsetmedi.

29 EKİM ZAMANI

CEMAL GÜRSEL DEVRİM ARABASINA BİNERKEN

28 Ekim günü 2 tane Devrim arabası hazır gibiydi. Bir tane beyaz bir tane siyah renkli üretilmişti. Siyah renkli olanının son kat boyası 28 Ekim akşamı, pasta cilası ise Ankara'ya hareket eden trenin içinde halledilecekti. Fakat bir sorun vardı. Trenlere arabalar içlerinde benzin varken alınamıyordu. Bu tamamen güvenlik amaçlıydı. Bu yüzden arabaların içindeki benzinler boşaltıldı ve sadece manevra yapabilmesine olanak verecek kadar benzin bırakıldı. Arabalar trene yüklendi ve Ankara'ya gidilmek üzere yola çıkıldı. Yolculuk problemsiz geçti ve arabalar indirildi. Arabalara yakıt konması gerekiyordu ama arabalar sabah erken saatlerde konvoyla katıldı. Sürücülerin hedefleri konvoydan ayrılıp bir yerde durmak ve arabalara benzin ilave etmektir. Fakat bu gerçekleşmedi. Arabalar konvoydan çıkamadı. Derken arabalar meclisin önünde durdular.

Mühendisler arabaların içinde benzin olmadığını hatırladılar, o yüzden hemen telefon açıldı, bir bidon benzin istendi. Benzin geldi ama yanında huni yoktu. Arabalardan birine bir gazete yardımıyla benzin katılmaya çalışıldı, olmadı. Bir dergi bulundu ve onunla yarım yamalak da olsa benzin katılabilirdi. Derken Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel meclis merdivenlerinde görüldü. Paşa arabaları görmek için plandan bağımsız bir şekilde, erkenden meclise gelmişti. Tabii bir arabaya benzin daha konulmamıştı ve mühendisler birazcık telaşlandılar, etrafta gazeteciler de vardı ve onlar da ne yapılmaya çalışıldığını anlamaya çalışıyorlardı. Derken paşa geldi ve mühendisler benzin kapağını kapattılar. Depoya çok az benzin konulabilmişti.

Fakat bu pek de problem olmayabilirdi çünkü paşanın arabanın sürülmesini istemesi ne malumdur. Paşa ön koltuğa bindi, yanına da bir mühendis bindi. Herkes paşanın birazdan arabadan inip mühendisleri tebrik etmesini bekliyordu. Fakat paşa dedi ki "Anıtkabir'e gidiyoruz." Araba çalıştırıldı, bir 100 metre kadar sorunsuz bir şekilde gitti, ama tam da orda meclis çıkışı yokuşta durdu. Paşa ne olduğunu sordu. Arabayı kullanan mühendis gayri ihtiyari bir şekilde "Benzin bitti paşam" dedi. Paşa bir hiddetle arabadan indi ve etrafını sardılar. Sordular "Paşam ne oldu?" diye. Paşa da ertesi gün gazetelere geçecek ve Devrim arabalarıyla beraber hatırlanacak o sözü söyledi "Garp kafasıyla araba yaptık ama Şark kafasıyla benzin koymayı unuttuk".

Sonra gazeteciler arkada bekleyen diğer arabaya paşayı yönlendirdiler. Paşa bu arabaya biraz memnuniyetsiz binse de Anıtkabir'e kadar sorunsuz bir şekilde gittiler ve seyahatlerini başka bir sorun olmadan tamamladılar. Devrim mühendisleri bu olaydan sonra sonunda rahat bir nefes almışlardı ve kafalarını huzurlu bir şekilde yastıklarına koymuşlardı. Fakat 30 Ekim sabahı gazetelerde sadece Devrim arabasının bir anda durduğu, bozulduğu ve Cemal Gürsel'in bu konu hakkında şikâyet ettiği yazıyordu. Devrim mühendislerinden 1.400.000 TL'yi heba eden vatan hainleri olarak bahsediliyordu. Bu aslında biraz da mühendislerin üzerindeki baskıyla alakalıydı. Ortada aslında gerçek bir problem yoktu, arabadaki tek sorun ona benzin konulmamış olmasıydı ama bu Türk medyasının hiç de umurunda değil gibi gözüküyordu.

DEVİRİM ARABASINA NE OLDU

Devrim arabası üretildikten sonra hiç kimse tarafından sahiplenmemişti. Bununla alakalı bir hesap yapıldı. Bu arabanın 30 bin Türk Lirasına satılması kararlaştırılmıştı ve bu durumda arabanın maliyetinin kurtarılması için senede en az 10000 satışın yapılması gerekiyordu. Bu o zamanki Türk ekonomisine göre hem gereksiz hem de imkânsız görüldü. Halbuki o zamanlarda ortalama bir yabancı arabanın fiyatı 50 bin TL'den başlamaktaydı. Bu proje bu rakamlardan ve medyanın acımasızca eleştirilerinden sonra tarihin tozlu raflarına karıştı. Fabrikası kapatıldı. Devrim arabasının 4 kopyasından biri bugün TÜRSAŞ Devrim Arabaları müzesinde sergilenmektedir.

American Pie

Bence yazıyı okumaya başlamadan önce şarkıyı bir kez dinleyin, eminim okurken çok daha fazla zevk alacaksınız.

Herkese merhaba! Mozaik'in bu sayısında Don McLean'in aynı isimli albümünden American Pie şarkısını ele alacağız. Şarkının anlamı sorulduğunda McLean "Bir daha asla çalışmak zorunda olmadığım anlamına geliyor!" diye cevaplıyor genelde ancak biz şimdi bu kısma odaklanmayacağız.

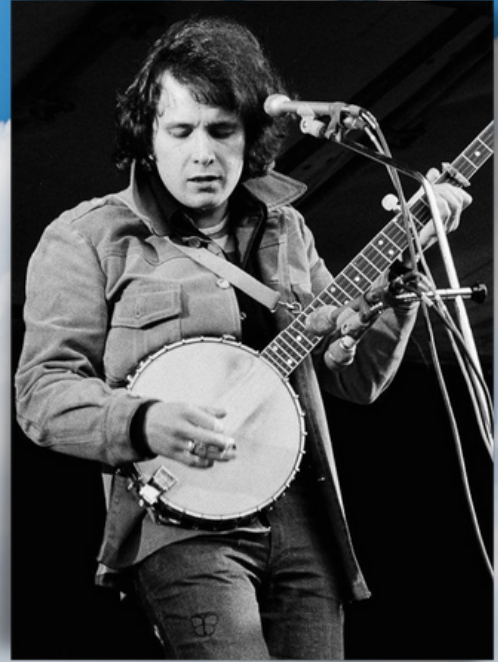
"the day the music died."

İlk olarak şarkıda sıkça geçen "müziğin öldüğü gün" ifadesi ile başlamak istiyorum anlatmaya. Bu ifade 1959'da McLean'in müzik konusundaki idolleri Buddy Holly, The Big Bopper ve Ritchie Valens'ı öldüren uçak kazasının yaygın ismi olarak anılıyor, erken dönem rock'n'rollunun da bitişini simgeliyor çünkü. Kazadan bir gün sonra, 4 Şubat 1959'da, McLean 13 yaşındayken dağıtacağı gazeteleri katlarken görmüş bu haberi ve sarsılmış, şarkıdaki "Şubat beni teslim edeceğim her gazeteyle birlikte sarstı" sözleri yaşadığı bu ürpertiye ifade ediyor.

"now for ten years we've been on our own"

Şarkı "10 yıldır tek başımızayız" sözlerinden de anlaşıldığı üzere "müziğin öldüğü gün"den 10 yıl sonra yazılmış. Bir teori şarkı boyunca Amerika'nın o günden bugüne politika ve müzik alanlarında geçirdiği değişimin anlatıldığını ileri sürmekte. Şarkıda geçen "Soytarı"ın Bob Dylan'a, "Kral"ın Elvis Presley'e, "Jack"ın John F. Kennedy'e birer gönderme olduğu söyleniyor. "Kral aşağıya bakarken soytarı onun dikenli tacını çalmış" McLean'e göre. Bu da demek oluyor ki rock'n'roll yeni kralı artık Bob Dylan. Müzik piyasasına doğrudan bir başka göndermeyi de "Lennon Marx'ın kitaplarından birini okurken" sözlerinde görüyoruz, bunun da John Lennon'ın son zamanlarda yazdığı politik şarkılara bir gönderme olduğu düşünülüyor.

Nakaratta Chevrolet arabalar, turta gibi 1950'lerin Amerika'sını sembolize eden birçok şey sayılarak güçlü bir nostalji duygusu ortaya çıkarılıyor. İnsanların tekrar asla o kadar masum olmayacağını farkında ve insanların gerçekten de öyle olduğu zamanları özliyor.

Don McLean bu şarkı hakkında çok sık konuşmadığı için bunların çoğu onaylanmamış ya da yalanlanmamış, ancak bu göndermeler hakkında konuşmak yine de çok zevkli. Ayrıca yaklaşık 8 buçuk dakikalık bir şarkı olduğundan, barındırıyor olabileceği tüm göndermelere tek bir yazıda değinmem mümkün değil. Ama sanırım bu kadarı bile bazı Amerikanların bu şarkıya neden "2. Milli Marş" dediklerini anlamak için yeterli bana kalırsa. Bir sonraki sayıda görüşmek üzere!

Melahat Tuğral

#mozaik:10

E D E B İ

Yağmurun Kara Elçileri

Yağmurun kara elçileri ufukta
Tüm gökyüzü bir matem grisi
Yavaş yavaş eriyor bulutlar
Civayla sis oluyor bu kez
Beni seven insanların silüetlerine bürünüyor
Hepsi benden intikam istiyor
Kuruluyor duvarları sisten bir mahkeme
Suçun diyorlar
Gerçek aşkı öldürmek

Tüm tarihten tanıklar beliriyor mahkemede
Geleceğe soruyorlar bir de geçmişe
Var mı bu katili haklı bulan
Aşkı tatmadan hayatta kalan

Sessizlik ilk kez tahta çıkıyor
Varisi benim aşkı tatmayan soğuk kalbim
Tek benim kalbim atıyor
Herkes aşkla ölmüş ancak ben sakınım

Cezamı seçiyorlar
Kalbimi infaz edecekler
Tek zevki düşünmek olan beni
Aşkla sarhoş edecekler

Güneşi getiriyorlar
Sonra ayı
Yıldızları kalbime amade ediyorlar
Hayranlık ve estetik var gezegenlerde
Ama aşk değil
Yağmur ve kar geliyor
Huzur, mutluluk ve acı peşlerinde
Bütün duygular var içinde
Ama aşk değil
Sırada bütün çiçekler var
Gül lale nergis papatya burnuma köle oluyor
Gözlerim ve burnum tüm dünyevi zevkleri tadıyor
Ama aşkı değil

MEZAR TAŞI

Kırmızı ışıktaki duran otobüsün camından
mezarlığı izliyordu. Eskice bir mezar taşı gördü.
Doğum: 03.04.1965 Ölüm:17.11.1965

Defterde Sayfa Kalmadı

Bir adama hayatını yazması için defter vermişler.
Adam geçmişini o kadar çok yazmış ki bugüne ve
geleceğe hiç sayfası kalmamış.

İlyas Arda Turpan

#mozaik:10

MOZAIK